

ἩΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ΄.

Συνδρομή ἰτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἑξῆς. Γίτους καὶ εἶναι ἰτησία.— Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθενωνगीου 14.

4 Ἰουνίου 1889.

Ο ΜΥΘΟΣ ΠΕΡΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΒ΄ ΑΙΩΝΑ ὑπὸ Φερδινάνδου Γρηγοροβίου.

Ὅτε, βασιλεύοντος τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου νικηφόρως ἀπεκρούσθη ἀπὸ τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως μία τῶν τρομερωτέρων βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν, ἡ τῶν Ἀβάρων, κατὰ τὸ θέρος τοῦ 626, ἐποίησεν ὁ τοῦ Βυζαντίου Πατριάρχης Σέργιος τὸν περίφημον ἐκεῖνον ὕμνον πρὸς τὴν Μαρίαν, ὅστις καλεῖται Ἀκάθιστος. Ἐν τῷ ἑλληνικῷ τούτῳ ὕμνῳ ἡ τῶν χριστιανῶν Πεντάνασσα μεταξύ ἄλλων προσαγορεύεται καὶ διὰ τῶν ἐξῆς στίχων:

Χαῖρε, φιλοσόφους ἀσφούς δεικνύουσα,
Χαῖρε, τεχνολόγους ἀλόγους ἐλέγχουσα.
Χαῖρε, τῶν Ἀθηναίων τὰς πλοκάς διεσπῶσα,
Χαῖρε, τῶν ἀλιείων τὰς σαγήνας πληροῦσα.

Ὁ ὕμνος δύναται ν' ἀποδείξῃ ἐν ὅποιᾳ ἐχθρικῇ σχέσει διετέλει ἡ Βυζαντικὴ Ἐκκλησία πρὸς τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν καὶ ἐπιστήμην ἐκ τὸν ἐτῆ ἀκόμη μετὰ τὸν Ἰουστινιανόν καὶ τὴν διάλυσιν τῆς ἐν Ἀθήναις πλατωνικῆς Ἀκαδημίας. Νικητῆς καὶ κυρία ἐκ τοῦ μεγάλου Ἀγῶνος πρὸς τὸν ἑλληνισμόν εἶχεν ἐξέλθῃ, ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἐτι δυνηθῆ νὰ ἐξαφανίσῃ τὰς βαθείας ρίζας τῆς ἀρχαίας λατρείας τῶν θεῶν πανταχόθεν τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους. Μέχρι τοῦ δε-

κάτου αἰῶνος διετηροῦντο ἐτι τὰ λείψανα αὐτῆς ἐν Πελοποννήσῳ. Ἡ δ' Ἐκκλησία ἐχαρακτήριζε τοὺς μὲν ἐθνικοὺς διὰ τῆς ἐθνικῆς ἐννοίας Ἑλληῖνες, τοὺς δὲ πάλαι φιλοσόφους διὰ τῆς τῶν Ἀθηναίων.

Ἡ παρὰ τὸν Βόσπορον εἰς παγκόσμιον μεγαλεῖον ἀνυψωθείσα Νέα Ῥώμη ἀπέβλεπε μετ' αὐξάνουσας πάντοτε περιφρονησεως πρὸς τὴν πεπτωκυῖαν μητρόπολιν τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν τοῦ Ἔθνισμοῦ, τὴν μικρὰν ἤδη ἐπαρχιακὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν. Βυζαντιακόν τι ἐπίγραμμα παραβάλλει πρὸς ἀλλήλας τὰς δύο πόλεις: ἀῆ γῆ τοῦ Ἐρεχθέως εἶχεν ἀνυψώσῃ τὰς Ἀθήνας, ἀλλ' ἀπ' αὐτοῦ τοῦ οὐρανοῦ εἶχε κατέλθῃ ἡ νέα Ῥώμη, ἧς ἡ ὠραιότες λάμπει ἐπὶ παντὸς γῆνιου ὡς ὁ ὑπέρλαμπρος πόλος». «Ἵμεῖς, ὦ Ἀθηναῖοι, — οὕτως ἐκφράζεται ἕτερόν τι ἐπίγραμμα — φέρετε πάντοτε ἀνὰ στόμα τοὺς ἀρχαίους φιλοσόφους, Πλάτωνα, Σωκράτην, Ἐπικούρου, Πύρωνα καὶ Ἀριστοτέλην· ἀλλ' οὐδὲν ἐπέλιπεν ὑμῖν, πλὴν τοῦ Ἵμνητοῦ καὶ τοῦ μέλιτος αὐτοῦ, ὡς οἱ τάφοι τῶν νεκρῶν καὶ αἱ σκιαὶ τῶν σοφῶν. Παρ' ἡμῖν ὅμως ἔστιν εὐρεῖν τὴν Πίστιν καὶ τὴν Σοφίαν».

Ἐκατοντάδας ἐτῶν βραδύτερον ἤδη ὠμολογεῖτο ἡ αἰωνία ἀξία τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ ἐγένετο ἐν βῆμα πρὸς ἀναγέννησιν αὐτῶν ἐν τῷ προγράμματι τῆς ἀναπτύξεως τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ὅτε ἡ Ἐκκλησία ἤξίου νὰ κατατάξῃ τοὺς μεγάλους νόας καὶ ποιητὰς τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ τιμητικῇ ἀκολουθίᾳ τῆς Θεοτόκου. Οὕτω βλέπει τις ἐν τῷ θόλῳ τῆς μονῆς τῶν Ἰδίων ἐν Ἀθῶνι τὴν ἐπὶ θρόνου καθήμενην Παρθένον κυκλομένην, πλὴν τῶν ἀγγέλων, προφητῶν καὶ ἀποστόλων, καὶ ὑπὸ Σόλωνος τοῦ Ἀθηναίου, τοῦ Χείλωνος, τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Σοφοκλέους, τοῦ Θουκυδίδου καὶ τοῦ Πλουτάρχου.

Ἐν τῇ ἐνδεκάτῃ ἐκατονταετηρίδι ἤρξατο ἡ τῶν Βυζαντιῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα περιφρονησις ὑποχωροῦσα εἰς ἀναγέννησιν τινα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡγέτης αὐτῆς ἦν Μιχαὴλ ὁ Ψελλός, ὁ ἀναουστῆσας τὴν Ἀκαδημίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὕμνησθεῖς ἀρχηγὸς τῆς ἐκεῖ φιλοσοφικῆς Σχολῆς, ἀνήρ ἀσυνήθους εὐφυίας καὶ

1) Ἡ ἱστορικὴ αὕτη μελέτη, γλαφυρὰ ὡς πᾶσαι αἱ συγγραφαὶ τοῦ Γρηγοροβίου, ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ γερμανικῷ περιοδικῷ Zeitschrift für Geschichte und Politik, 1888, Heft. XI. Ταύτην ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλάδιῳ ἀποσταλείσαν ἡμῖν παρὰ τοῦ κλεινοῦ συγγραφέως καὶ πολυτιμῆτου φίλου ἐκρίναμεν καλὸν νὰ καταστήσωμεν γνωστὴν ἐν Ἑλλάδι, ὡς διαφωτίζουσαν μίαν τῶν σκοτεινῶν σελίδων τῆς ἱστορίας τοῦ Ἰστού. Τὰ ἐκ τοῦ Ψελλοῦ καὶ Ἀκουμινάτου ἀποσπάσματα ἐγράφσαμεν οὐχὶ ἐκ τῆς γερμανικῆς ἐλευθέρας μεταφράσεως ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν συγγραφέων κατὰ τὰς ἐκδόσεις τοῦ Σάβα καὶ Λάμπρου.

Ἐν Κερκύρᾳ.

Σ. Κ. Π.

Σ. τ. Δ. Εὐχαρίστως δημοσιεύομεν τὴν πραγματεῖαν ταύτην τοῦ διαπρεποῦς ἱστορικοῦ, ὑποστηρίζουσαν καὶ διὰ νέων ἐπιχειρημάτων ὅσα ἤδη πρώτος παρ' ἡμῖν τῷ 1878 ὁ κ. Σπ. Λάμπρος ἐξέθεκεν ἐν τῇ συγγραφῇ του: «Αἱ Ἀθηναὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΒ΄ αἰῶνος», σ. 44 κ. ἑ.

ἀξιοθαυμάστου πολυγλωσσίας ἐν παντί ἐπιστημονικῶ κλάδῳ τῆς ἐποχῆς τῆς. Αὐτὸς πρῶτος ἐπανήγαγε πάλιν εἰς τὴν παλαιὰν τιμὴν παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς τὰ ὀνόματα *Ἑλλάς* καὶ *Ἑλληνας*, ὑπερήσπισε τὴν γῆν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν κακώσεων καὶ τῶν προκαταλήψεων ἐκείνων, καὶ ἐξέφρασεν ἐν εὐλικρινεῖα καὶ ἀνευ περιελγμῶν τὴν ἀγάπην αὐτοῦ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διὰ τὴν δόξαν τῶν προγόνων αὐτῶν. Ἐγραφέ ποτε ἐν μιᾷ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ «Τανῦν καὶ ἡ ἐμὴ περὶ τοὺς λόγους εὐδαιμονία εἰς ἄζηλον ἔξιν κατέληξε καὶ πέπονθα ταῦτον ταῖς Ἀθηναίαις κακεῖσε γὰρ ἐν σκιαῖς ἢ Ἀκαδημία καὶ ἡ ποικίλη τοῦ Χρυσίππου Στοά, καὶ τὸ Λύκειον μέχρις ὀνόματος οὕτω γὰρ κάμοι τὰ μὲν ὀνόματα τῶν ἐπιστημῶν ἐμμεμένηκα, καὶ τὸ τῆς φιλοσοφίας ἐξαιρέτων, τὰ δ' ἐφ' οἷς ταῦτα, καὶ αἱ περιστάσεις ἀφείλοντο».

Ἦδη οἱ λόγοι οὗτοι θά ἤρουν, ὅπως δεῖξωσιν, ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς Μιχαὴλ τοῦ Ψελλοῦ καὶ Ἀθηναί, ἀν καὶ μὴ τεθαμμέναι ἐν τῇ ἀμαθείᾳ, ὅμως δὲν ἐκέκτηντο οὐδεμίαν ὀνομαστήν σχολήν. Ὅτε δὲ ὁ πεπαιδευμένος οὗτος Βυζαντινὸς ἐγραφέ ποτε πρὸς τὸν φίλον αὐτοῦ, τὸν Ἐπίσκοπον Κορίνθου, παραπονούμενος ὅτι οὔτε εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐρχεται πλέον οὔτε ἐπιστέλλει αὐτῷ, ἀλλ' ἔχει τὸν νοῦν του προσηλωμένον μόνον εἰς τὴν Μούσαν τῶν Ἀθηνῶν, βεβαίως διὰ τούτων οὐδὲν ἕτερον ἐνόει ἢ τὴν σπουδὴν τῶν ἀττικῶν γραμμάτων καθόλου.

Ἡ τῶν ἐπιστημῶν ἐπιμέλεια ἐν Ἀθήναις ἐν τοῖς σκοτεινοῖς αἰῶσι μόνον παρὰ τῆς ἐκεῖ Ἐκκλησίας θά ἠδύνατο να προέλθῃ, μόνον ὑπὸ τὴν προστασίαν μεγάλης θεολογικῆς σχολῆς θά ἠδύνατο να ἐπιταθῆ, τοῦθ' ὅπερ συνέβαινε καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ. Ἀλλὰ περὶ τοιαύτης οὐδαμῶς γίνεται λόγος. Αἱ πράξεις τῶν μητροπολιτῶν Ἀθηνῶν, ὧν ἡ σειρά λίαν ἀνώμαλος παρεδόθη εἰς ἡμᾶς, καλύπτονται ὑπὸ ἀδιασπάστου σκότους. Μόνον κατὰ τὸ τελευταῖον τριτημῆριον τῆς δωδεκάτης ἑκατονταετηρίδος προσπίπτει μία ἀκτίς ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῶν Ἀθηνῶν, ὅτε Μιχαὴλ ὁ Ἀχομινάτος, ὁ ἐκ Χωνῶν τῆς Φρυγίας, ὁ εὐφυέστατος μαθητὴς τοῦ Εὐσταθίου, ἐγένετο Ἀρχιεπίσκοπος τῆς πόλεως ταύτης.

Τὸ ἔτος τῆς εἰς Ἀθήνας ἀρίζεως αὐτοῦ δὲν δύναται να ὀρισθῆ μετ' ἀσφαλείας, ἐν τούτοις ἔχω λόγον ὅπως τάξω αὐτὸ ὀλίγον πρὸ τοῦ 1175¹.

Εἰς τὸν γνώστην καὶ ζηλωτὴν τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος μόλις θά ἠδύνατο ἐπισκοπικὴ ἔδρα να ἴηται μᾶλλον ἐπαγωγὸς ἢ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Παρθενῶνος ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἀλλ' αἱ ιδεώδεις παραστάσεις τοῦ Ἀχο-

μινάτου ἤλθον μετ' οὐ πολὺ εἰς ἀπελπιστικὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν πραγματικότητα. Ἦδη ἡ ὄψις τοῦ λαοῦ τῶν Ἀθηναίων, ὅστις κατὰ τὴν ἀποθίβασίν του εἰς Πειραιᾶ ἤλθεν ἀνευφημῶν εἰς προὔπαντησιν, ἐμελλε να διαθήσῃ αὐτὸν ἀθυμώτατα. Ὅτε δὲ ἐν λιτανείᾳ εἰσῆλθεν εἰς τὸ περὶ ταχυγῆμνον ἄστου τοῦ Περικλέους εἶδε περὶ ἑαυτὸν καταρρέοντα τείχη καὶ οἰκίας ὁμοίας καλύβαις ἐν ὕδασι μεσταῖς ἐρειπίων. Αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐπειτα περιέγραψε τὰς Ἀθήνας ὁμοίας περίπου πρὸς σωρὸν ἐρειπίων, ὑπὸ ἐπαιτῶν κατοικουμένων.

Ὁ πανηγυρικὸς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κατὰ τὴν ἐνθρόνισιν αὐτοῦ λόγος πρὸ τῶν ἐν τῷ Παρθενῶνι συνηγμένων Ἀθηναίων εἶναι ἱστορικὸν κομφοτέχνημα ἀνεκτιμήτου ἀξίας καὶ τέλειον, εἰ καὶ μεταγενέστερον ἀντίστοιχον ὀνομαστής ὁμιλίας τοῦ Πάπα Γρηγορίου τοῦ Μεγάλου εἰς ἐπήκοον τῶν Ῥωμαίων ἐν Ἀγίῳ Πέτρῳ. Ἐν ταῖς στοαῖς τοῦ ὠραιότατου, σχεδὸν ἀκέραιου ναοῦ, ἐν ᾧ ἀντὶ τῆς Παρθένου Παλλάδος ἐνεθρονίσθη ἡ Παρθένος Μαρία, ὡς Παναγία Ἀθηναίτισσα, αἱ περὶ τῶν προγόνων ὑπομνήσεις αὐτοῦ ἠδύνατο να κάμψωσι ταπεινοῦσαι τὴν κοινότητα τῶν ἀπογόνων μᾶλλον παρὰ να ἀνοψώσωσιν αὐτὴν εἰς ὑπερήφανον αὐτογνωσίαν. Εἶχον παρῆλθον οἱ χρόνοι, καθ' οὓς Περικλῆς καὶ Δημοσθένης ἠδύνατο ἐπὶ τοῦ βήματος να δώσωσιν εἰς τὰς ὕψιπτεῖς σκέψεις των τὴν λεπτοτάτην ἀττικὴν ἔκφρασιν, χωρὶς να φοβῶνται ὅτι θά καθίσταντο ἀκατάληπτοι εἰς τὸν δῆμον. Νῦν δὲ ἴστατο ἐνώπιον τῶν Ἀθηναίων ῥήτωρ φιλοτεχνηθεὶς ἐν τῇ νεωτέρᾳ ῥητορικῇ σχολῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ εὐμαθέστατος Ἐπίσκοπος αὐτῶν, ὅ,τι δὲ παρέθηκεν αὐτοῖς, ἐπιμελῶς ἐπεξεργασμένην ἀκαδημαϊκὴν ὁμιλίαν εἰς πομπῶδες ὕφος τῶν Βυζαντινῶν, πεπληρωμένην διὰ κλασσικῶν καὶ βιβλικῶν ῥητῶν καὶ μαρμαίρουσαν ἐκ μεταφορῶν καὶ τρόπων, ὑπερέβαινε τὴν ἀντιληπτικὴν δύναμιν τῶν ἀποθαυμαζόντων αὐτὸν ἀκρατῶν του. Πλὴν τούτου ἦσαν οὗτοι συνηθισμένοι μόνον εἰς τὴν δημοτικὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ὁ εὐγενὴς Μητροπολίτης ἐφαντάσθη ὅτι ὁ ἐνθρονιστικὸς αὐτοῦ λόγος ἦτο πρότυπον ἀπλότητος, ἐπεισθη ὅμως ὅτι εἶχεν ἀνέλθῃ πολὺ ὕψηλα. Ἐν ἐπομένῃ τινὶ ὁμιλίᾳ αὐτοῦ ἀνέκραξε μετὰ πόνου: «Ὡ πόλις Ἀθηναί, ποῦ ποτε ἀμαθείας περιέστης ἢ τῆς σοφίας τροφός... Ἐναγχος γὰρ τὰ εἰσιτήρια ὑμῖν προσφθεγξάμενος σχεδὶά τινα καὶ ἀπερίττα πανυ τι καὶ ἀφιλότιμα, ὅμως ἔδοξα μὴ συνετὰ λέγειν ἢ ἄλλως ὁμολωττα, ἀλλ' ὡς ἀπὸ διαλέκτου περσικῆς ἢ σκυθικῆς.»

Ὁ Μιχαὴλ Ἀχομινάτος ἐθεώρει τὴν τε πόλιν καὶ τὸν λαὸν τῶν Ἀθηναίων διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἐνός συγχρόνου τοῦ Πλάτωνος, καὶ διὰ τοῦτο ἐτρό-

μαζεν ἐπὶ τῇ ὑπερμεγέθει μεταβολῇ, πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὁποίας, πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος συντελεσθεῖσαν, οὐδὲλως ἀπέβλεψεν. Ἀπὸ τῆς μεγάλης μητροπόλεως τοῦ Κωνσταντινοῦ καὶ τῆς μεγάλης εὐφυεστάτης κοινωνίας αὐτῆς ἐκσπενδονισθεὶς εἰς τὰς μικρὰς Ἀθήνας, ἐνθα θανάτου σιγῇ ἐπεκράτει, ἐνόμισεν ὅτι εἶζη μεταξὺ βαρβάρων καὶ ὅτι καὶ αὐτὸς ἐμελλε να ἀποβαρβαρωθῆ.

Τὴν θρηνωδίαν ταύτην ὁ Ἀχομινάτος συχνάκις ἐπαναλαμβάνει. Ἀναμνηστικῆται προφανῶς τῆς εἰρωνικῆς ἐκφράσεως Ἀπολλωνίου τοῦ Τρανίου περὶ τῆς Ἑλλάδος, ἣν διέσωσεν ὁ Φίλοστρατος, γράφων κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη πρὸς Γεώργιον τὸν Τεσσαρκακοντάπην «βεβαρβαρωμαι χρόνιος ὢν ἐν Ἀθήναις.» Ἡ χαιρέκακος αὐτῆ φράσις λοιπὸν ἦτο ἀπὸ πολλοῦ ἐν χρῆσει. Ἐπιγράμμα τι ἀγνώστου ἐποχῆς, ὁ συνέθεσεν ὑπερήφανός τις Βυζαντινός, λέγει ὅτι ἐν Ἑλλάδι γίνεται τις βάρβαρος τά τε ἦθη καὶ τὴν γλῶσσαν ὡς ἐν γῆ βαρβαρικῇ.

Ὅμοιως ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ ἐπιστολῇ ἐξ Ἀθηνῶν πρὸς Μιχαὴλ τὸν Λύττωρειανόν, τὸν βραδύτερον Πατριάρχην ἐν Νικαίᾳ, γράφει ὡς ἐξῆς: «Ἀθήνηθεν τὸ γράμμα, ἀλλ' οὐ παρὰ τοῦτο περισσώτερον καὶ σωφώτερον, ἀγαπητὸν δὲ μᾶλλον εἰ μὴ καὶ λίαν ἀγροικικώτερον.»

Καὶ ἐνταῦθα ἀπηχοῦσιν ἀναμνήσεις τινεῖς, οἷον σαρκαστικῶν τινων ἐπιστολῶν, ἃς ἐγράψε Συνέσιος ὁ ἐκ Κυρήνης κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πέμπτου ἐξ Ἀθηνῶν πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ φίλους: «Ἡ πάλαι αἰῶνος μήτηρ τῶν σοφῶν, λέγει ὁ Ἀχομινάτος, σπανίζει οὐ λέγω φιλοσόφων ἀνδρῶν, ἀλλὰ ἤδη καὶ βαναύσων αὐτῶν, ὡς δοκεῖν τὴν παλαιὰν ἐκείνην Ἱερουσαλὴμ πεπολιορμημένην παρὰ τῶν Βαβυλωνίων καὶ καθηρημένην φαντάζεσθαι, ἐμὲ δὲ αὐτὸν ἄλλον Ἱερεμίαν λογιζέσθαι, τείχη κατεσκαμμένα καὶ λεωφόρους ἐρήμους δρώντα καὶ θακρῶν ποιούμενον πρόφρασιν... Ἦν δ' ἄρα ἀκείνο τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ σοφὸν ἀγενεᾶ πορεύεται καὶ γενεᾶ ἐρχεται, ἡ δὲ γῆ εἰς τὸν αἰῶνα ἔστηκεν. Ἡ μὲν γὰρ χάρις τῆς γῆς ἢ αὐτῆ, ὁ μελιχρὸς Ὑμηττός, ὁ εὐγάληνος Πειραιεύς, ἡ μυστηριώδης Ἐλευσίς ἦν ὅτε, ἡ τῶν Μαραθωνομάχων ἱππῆλατος πεδιάς ἦτε Ἀκρόπολις αὕτη, ἐφ' ἧς ἐγὼ νῦν καθημένος αὐτὴν δοκῶ πατεῖν τὴν ἄκραν τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ δὲ φιλόλογος ἐκείνη γενεᾶ καὶ περιττὴ τὴν σοφίαν οἶχεται, ἐπεισῆλθε δὲ ἡ ἄμουσος, πτωχὴ τὸν νοῦν, πτωχὴ τὸ σῶμα.»

Θρηνεῖ ἐν ταῖς ἑαυτοῦ ἐπιστολαῖς καὶ συγγραφαῖς ἐπανειλημμένως, διότι ἡ ἀττικὴ γλῶσσα κατήνησεν ἀκατέργαστος διάλεκτος, ἣν ἀδυνατεῖ πλέον να μάθῃ, καὶ πολλάκις ἀναφερόμενος εἰς τὴν παρακμὴν αὐτῆς ποιεῖται χρῆσιν εὐφυεστάτην πρὸς παρομοίωσιν τοῦ μύθου τοῦ

Τηρέως ὅστις βαρβάρως ἀπέταμε τὴν γλῶσσαν τῆς Φιλομήλας. Ἀνθίστατο εἰς τὸ να ἀναγνωρίσῃ τὰ δικαιώματα τῆς δημοτικῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, ἧτις οὐχ ἤττον ἀπὸ πολλοῦ εἶχε ζωογονηθῆ ἐν δυνάμει. Τὸ ἀρχαιότατον τὴν σήμερον γνωστὸν μνημεῖον αὐτῆς, τὸ ἔπος τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα, ἀνήκει εἰς τὴν δεκάτην ἑκατονταετηρίδα. Ἡ γλῶσσα τῶν Ἀθηναίων ἄλλως τε ἐθεωρεῖτο, τέσσαρας αἰῶνας μετὰ τὸν Ἀχομινάτον, ὡς ὁ Καβάσιλας κρίνει ἐν τοῖς πρὸς Μαρτίνον τὸν Κρούσιον γράμμασιν αὐτοῦ, ὡς μιὰ τῶν κακίστων διαλέκτων τῆς Ἑλλάδος καὶ παραδόξως ὁμοίαν καὶ ἐπίσης ἥμισυ δικαιολογούμενην γνώμην ἀπεφάνητο περὶ τῆς γλώσσας τῶν Ῥωμαίων τῆς ἐποχῆς τοῦ ὁ Δάντης, ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ «De vulgeri eloquentia». Καὶ ὁ μέγας οὗτος ποιητὴς περιεφρόνει κατ' ἀρχὰς τὴν δημώδη ἰταλικὴν, ὑπῆρξεν ὅμως εὐτύχημα τῆς γλώσσας τοῦ λαοῦ τῆς Ἰταλίας, ὅτι αὐτὴ διὰ τοῦ δημιουργοῦ πνεύματος τοῦ Δάντου, τοῦ Πετράρχου καὶ τοῦ Βοκκακίου ταχέως ἀπέβη εὐγενὴς γραφομένη γλῶσσα, ἐνῶ ἡ δημώδης ἑλληνικὴ δὲν μετέσχε τοῦ εὐτυχήματος τούτου.

Ὁ Ἀχομινάτος εὗρε τὸ ἱερόν πῦρ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῶν Μουσῶν τῶν Ἀθηνῶν τόσον ἐντελῶς ἀπεσβεσμένον, ὅστε οὐδεὶς σπινθὴρ ἐφαίνετο ὅτι θά ἀνεζωογονεῖτο πλέον ἐκεῖθεν. Ὁ σημερινὸς ἐρευνητὴς τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους δὲν δύναται να ἀποδείξῃ κατὰ πόσον οἱ ἄθνηοι τοῦ Ἐπισκόπου αὐτῶν ἀπέχουσι τῆς ἀληθείας ἢ πλησιάζουσιν εἰς αὐτήν. Δὲν ἔχομεν οὐδεμίαν εἰδησιν περὶ τῆς τότε σχέσεως τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὸν θησαυρὸν τῆς ἀρχαιότητός των. Δὲν γνωρίζομεν ἐκν κατὰ τὸν διαμορφωθέντα μῦθον ἢ Ἐπιστήμη, ἢ φιλοσοφία, ἢ ποίησις τῶν προγόνων τῶν ἑαυτῶν παραδόσεων ἐσώζοντο ἐτι περιθαλπόμενα ἐν σχολῇ τινὶ Γραμματικῶν. Ἐν τῷ μακρῷ χρονικῷ διαστήματι μεταξὺ Δεζίππου καὶ Χαλκοκονδύλου, ἦτοι καθ' ἅπαντα τὸν μεσαιῶνα, οὐδὲν σύγγραμμα Ἀθηναίου προῆλθεν εἰς φῶς, οὔτε θεολόγου οὔτε φιλοσόφου, οὔτε ποιητοῦ οὔτε γραμματικοῦ, οὔτε τοῦλάχιστον ἀρχαιολόγου. Ὅτι ὅμως ἐκεῖ πάσα ἐπιστημονικὴ ἐργασία ἐντελῶς εἶχεν ἀποσβεσθῆ, ὅτι ἐν Ἀθήναις οὐδεὶς πλέον ὑπῆρχε περὶ τὸν Ὀμηρον, τὸν Σοφοκλέα καὶ τὸν Πλάτωνα ἀσχολούμενος, δὲν εἶναι παραδεκτόν. Κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ Ἀχομινάτου ἐδιδάσκοντο ἀκόμη ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Θεσσαλονίκης πιθανῶς ὡς Μίμοι, οἱ ὁμηρικὴ ἠρωϊκοὶ μῦθοι, ὡς ὁ Εὐστάθιος ἀναφέρει που. Βεβαίως ἡ Θεσσαλονικὴ ἦτο μεγάλη καὶ πλουσία πόλις, αἱ δὲ Ἀθηναίαι εἶχον πολὺ ἐκπέση.

(Ἐπεταὶ συνέχεια)

Σ. Κ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΣ

1) Ὁ Ellissen ὠρισεν ὡς ἔτος τὸ 1175· ὁ Παπαρρηγόπουλος ἐπίσης τὸ 1175 ὁ Λάμπρος (ἘΑ Ἀθῆναι· σελ. 20) τὸ 1182. Σ. Κ. Π.

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΘΩΝΟΣ

Ο ΠΑΠΟΥΛΑΚΗΣ

Η'.

Συρροή περιστατικών και εξέγερσις τῆς κοινῆς γνώμης.—Αἱ συνωμοσίαι.—Οἱ τρεῖς Σωματοφύλακες καὶ ἡ κατάργησις τοῦ Συντάγματος.—Ἡ Καλογηρικὴ συνωμοσία.—Φιλορθόδοξοι καὶ Ναπαῖοι.—Ἡ πλήρωσις τῶν χρησμάτων τοῦ Ἀγαθαγγέλου.—Αἱ ρωσικαὶ βοήθειαι καὶ ἡ σημαία τῆς Τριπόλεως.—Ἀποκλήρουσι τῶν Ρώσσοι πρέσβεις.—Μοναχοὶ ταραξίαι.—Ἡ ἔγερσις τοῦ Λαζάρου ἐκμηδενίζομένη.—Οἱ ἐν Ἐρετρίᾳ ἀσκηταί.—Συλλήψεις καὶ φυλακίσεις.—Μέτρα τῆς Κυβερνήσεως.—Στρατὸς κατὰ τοῦ Παπουλάκη.—Ἐν δημοτικῶν ἄσμα.—Ἡ ταχυδρομικὴ συγκοινωνία.

Τὰ συμβαίνοντα ἐν Λακωνίᾳ ἐπτόησαν τὴν Κυβέρνησιν καὶ συνετάραξαν τὴν ἐν Ἀθήναις κοινὴν γνώμην. Ὁμοθυμῶς σχεδὸν ὁ τύπος ἐπεκαλέσθη τὴν ἄμεσον ἐπέμβασιν τῆς ἐξουσίας, ἥτις ἀπέναντι τοῦ χαρακτῆρος ὃν προσέλαβεν ὁ ὑπὲρ τοῦ Παπουλάκη ἐνθουσιασμός ἐδέησε νὰ καταφύγῃ εἰς σύντονα καὶ ἀποφασιστικὰ μέτρα.

Ὁμολογουμένως δὲ ἡ κοινὴ γνώμη εἶχεν εὐλόγους ἀφορμὰς νὰ συνταράσσῃται, διότι κατὰ τὸ πρῶτον ἐξάμηνον τοῦ σωτηρίου αὐτοῦ ἔτους 1852 καὶ ἰδίως κατὰ τοὺς ἐαρινοὺς μῆνας παρατηρεῖται ἀξιοσημείωτος συρροὴ περιστατικῶν ἄμεσον ἐχόντων ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ κοινῶν φρονήματος καὶ ἰκανῶν νὰ ἐμβάλωσιν εἰς ἀνησυχίαν τὴν περιορισμένην τότε κοινωνίαν τῆς πρωτεύουσας, ἀποκεχωρισμένην ἀκόμη ἕνεκα τῆς ἀτελοῦς συγκοινωνίας ἐκ τῆς γενικωτέρας δράσεως καὶ περὶ τὰ ἴδια ἐσαεὶ τυρβαζομένην. Ἐν πρώτοις εἰς μεγίστην διετέλει ἔντασιν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, ὡς διὰ μακρῶν ἐγγράφῃ, ὁ σάλος τοῦ θρησκευτικοῦ ζητήματος περὶ τῶν προνομίων τῆς ἀνεξαρτήτου ἑλληνικῆς ἐκκλησίας καὶ πείσμονες διεξήγοντο συζητήσεις μεταξὺ τῶν ἐκατέρωθεν τεταγμένων λογίων, ὑπερμάχων τῆς μίας ἢ τῆς ἄλλης ἰδέας. Τότε ἀνεφύη ἐκ τυχαίου περιστατικοῦ ἐν τῷ δικαστηρίῳ τὸ περὶ τοῦ ὄρκου τῶν ἱερέων ζήτημα, οὐχὶ σπουδαῖον μὲν, ἀλλὰ συντελοῦν ὅπως δῆποτε καὶ αὐτὸ εἰς τὴν παράτασιν τῆς ἀνωμαλίας. Τότε περὶ—κατὰ τὸν Φεβρουάριον—εἶχε καταδικασθῆ ἐπὶ προσηλυτισμῶ δι' ἀποφάσεως τοῦ Πλημμελειοδικείου ὁ ἀμερικανὸς ἱεραπόστολος Ἰωνᾶς Κίγκ, ἀνεμένετο δὲ ἡ ἐπέμβασις τῆς κυβερνήσεως τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἥτις τῶ ὄντι καὶ πολεμικὸν πλοῖον ἐπέμφεν εἰς Πειραιᾶ καὶ ἰδιαιτέρον ἀπεσταλμένον, τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴν αὐτῆς Μαρς, πρὸς κανονισμόν τῆς διεθνούς αὐτῆς διαφορᾶς. Τότε ἀνεκινεῖτο ἕτερον ζήτημα, τὸ περὶ καταδιώξεως

τῆς Θεοσεβείας, τουτέστι τῆς αἰρέσεως τοῦ Θ. Καίρη, καταδικασθέντος βραδύτερον μετὰ τῶν συν αὐτῶ ὑπὸ τοῦ Πλημμελειοδικείου Συνομοσίου. Τότε διεδίδοντο τὰ περὶ συνωμοσιῶν θρυλημάτα, περὶ ὧν συνεπέα ἐπερωτήσεων, ἐγένετο ἰκανὸς λόγος ἐν τε τῇ βουλῇ καὶ τῇ Γερουσίᾳ.

Τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι οὐχὶ πολὺ συνετῶς καὶ περισκευμένως οὐδὲ μετὰ μεγάλης κυριολεξίας ἀπεδόθη ὁ προσδιορισμός τῆς συνωμοσίας εἰς τὰ τότε γινόμενα, ἅτινα μᾶλλον ὡς φαντασιοπληξίαι θερμοκεφάλων ἢ ὡς λελογισμένα ἀνατρεπτικὰ σχέδια ἠδύναντο νὰ θεωρηθῶσιν. Περιέργως δὲ αἱ λεγόμεναι αὐταὶ συνωμοσίαι εἶχον σκοπὸν οὐ μόνον διάφορον ἀλλὰ καὶ ἐντελῶς ἀντίθετον. Ἡ μία, ἡ σκοπεῦσα τὴν κατάλυσιν τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος καὶ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ βασιλέως Ὁθωνος εἰς ἀπόλυτον μονάρχην ἦτο αὐτόχρομα παιδαριώδης, ἔργον ἐνὸς καὶ μήτρου μαθητοῦ τότε τῆς Στρατιωτικῆς Σχολῆς τῶν Εὐελπίδων, ἀποβληθέντος διὰ τοῦτο καὶ καταστάντος περιωνύμου κατόπιν διὰ τὴν συμμετοχὴν του εἰς πάντα περίπου τὰ ἐν τῇ ἰλλυρικῇ χερσονήσῳ λαβόντα χώραν ἐπαναστατικὰ κινήματα. Ζωηρὸς τὴν φαντασίαν ὁ νεανίας μαθητῆς καὶ ἐξημένην ἐτι μᾶλλον ἔχων αὐτὴν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως μυθιστορημάτων καὶ ἰδίως τῶν ἀρτίως τότε μεταφρασθέντων *Τριῶν Σωματοφύλακων*—ὧν ἡ ἐπίδρασις ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ ψευδωνύμου *Ἀρτανιάρ*, δι' οὗ ὑπέγραψε τὴν πρὸς τὸν βασιλέα ἐπιστολὴν του—ὠνεῖρεῖτο ν' ἀποδώσῃ εἰς τὸν βασιλέα τὴν κολοβθεῖσαν διὰ τοῦ κινήματος τῆς 1^{ης} Σεπτεμβρίου 1843 ἐξουσίαν καὶ κατήρτισε φαντασιώδεις σχέδιον συνωμοσίας, οὐ τινος λεπτομερείας παραθέτω πρὸς φαιδρυσίν τῶν ἀναγνωστῶν. Ὁ νέος Ἀρτανιάρ προσεκάλεε τοὺς διοικητὰς τῶν σωματίων νὰ συμμετάσχωσι τοῦ κινήματος, ὠρίζε δὲ ὡς χρόνον ἐκτελέσεως αὐτοῦ τὴν πρῶτην μετὰ τὸ μεσονύκτιον ὥραν τῆς 15^{ης} πρὸς τὴν 16^{ην} Φεβρουαρίου. Τὸ σύνθημα ἦτο *Φοβάρθ*, ὑπέσχετο δὲ ὅτι οἱ πολιτικὶ προθύμως ἤθελον συμμετάσχει τοῦ κινήματος ἀδιότι ἢ τῶν αἰμοδύρων νομοθετικῶν σωματίων δυσμένεια κατέστρεψε τὸ δυστυχὲς τοῦτο ἔθνος». Ἰδοὺ καὶ αἱ στρατηγικαὶ ὁδηγίαι, ὡς ἐν τῇ ἐξάψει του εἶδεν ὁ ἀγένειος στρατηλάτης τῆς φάλαγγος τῶν ἀναστηλωτῶν τῆς Μοναρχίας: «Ἄμκ φθάσετε, θέλετε διατάξῃ τὸν γ' λόχον νὰ ἡρεμῇ εἰς τὸ ὄπισθεν μέτωπον τῶν Ἀνακτόρων. Ὁ ἐπιλεκτικὸς λόχος θέλει τοποθετηθῆ εἰς τὴν ἐξ εὐωνύμων εὐρισκομένην τάφρον τῶν Ἀνακτόρων ἐνδυναμώνων τὸ πυροβολικόν. Ὁ δὲ λόχος τῶν εὐζώνων διεξευγμένος θέλει ἐπιτηρεῖ τὰ κινήματα τοῦ ἐχθροῦ (:)». Καὶ ἐπερατοῦτο ἡ πρόσκλησις μετὰ τὴν ἀνευφημίαν: «Ζήτω ὁ μονάρχης βασι-

λεὺς τῆς Ἑλλάδος Ὁθων Λουδοβίκος!» Τὸ σχέδιον τοῦτο ἀνεκοίνωσεν ὁ νεαρὸς Εὐελπίς δι' ἀνωνόμου ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν Ὁθωνα· ἀλλ' ἀνακρίσεως συνεπέα τούτου γενομένης, ἀνεκαλύφθη καὶ ἐτιμωρήθη διὰ τὴν ἐπικίνδυνον φιλοβασιλικὴν του ζήτησιν. Τοιοῦτοτρόπως ἡ μυθιστορικὴ συνωμοσία ἔμεινεν ἐν καταστάσει ἀπλοῦ σχεδίου καὶ τὸ ἔργον τοῦ Καλέργη καὶ τοῦ Λόντου καὶ τοῦ Μεταξᾶ δὲν ὑπέστη τὴν μελετωμένην πανηγυρικὴν κατάργησιν.

Ἡ δ' ἑτέρα ἢ ἀποκληθεῖσα Καλογηρικὴ συνωμοσία δὲν ἦτο βεβαίως τοιαύτη ὑπὸ τὴν κυρίαν τῆς λέξεως ἐννοίαν, ἦτο ὅμως ἀναμφερίστως πολλῶ σοβαρωτέρα τῆς πρώτης καὶ ἠδύναντο ν' ἀποβῆ σοβαρωτάτη ἂν εἶχεν ἐντελέστερον ὄργανισμόν καὶ δεξιωτέραν διεύθυνσιν. Ὁνειροπολήματα καὶ ἀόριστα σχέδια φαντασιόκωπων ἐνέπνεον καὶ ταύτην, πλὴν τὰ σχέδια δὲν ἦσαν ἀποκυήματα τῆς φρενοπληξίας ἐνὸς ἢ εὐαριθμῶν ἀτόμων, ἀλλ' ἀπηχῆσαι πόθων, οὓς συνεμερίζετο μεγάλη τοῦ ἔθνους μερίς. Ἠγήτορες καὶ ἀπόστολοι τῶν ἰδεῶν τούτων εἰς τὸ φανερόν ἦσαν οἱ Φιλορθόδοξοι, ὧν γινώσκομεν τὰ φρονήματα καὶ τὰς περὶ διαρρηθμίσεως τῆς Ἐκκλησίας κυρίως καὶ τῆς πολιτείας ἐν μέρει δοξασίας, διερμηνευομένης δι' ἀξέστου γλώσσης ὑπὸ τοῦ κήρυκος αὐτῶν Χριστοφόρου. Πλὴν ὅμως τῶν δοξασιῶν τούτων οἱ Φιλορθόδοξοι εἶχον καὶ τὰς ἰδιαιτέρας τῶν πολιτικῶν ἰδέας καὶ συμπαιθείας, ἄσπονδον τρέφοντες κατὰ τῆς Ἀγγλίας μίσης, δυσμενέστατα δὲ διακείμενοι πρὸς τὸν ἀλλόθρησκον βασιλέα τῆς Ἑλλάδος, καὶ οὐ δὲν ἔπαυον ἐκτοξεύοντες εἴτε δι' ὑπαινιγμῶν ἐν τῇ συνθηματικῇ τῶν γλώσση εἴτε δι' ἀπροκαλύπτου τολμηρᾶς φρασσεολογίας παντοίας μορφᾶς καὶ κατηγορίας. Τὴν κατὰ τοῦ βασιλέως Ὁθωνος δυσμένειαν ὑπέθαλπε καὶ ἐξήπτε παντοιοτρόπως ἐν τῶν τριῶν μεγάλων κομμάτων, ἐξ ὧν ἦγετο καὶ ἐφέρετο τότε ἡ Ἑλλάς, τὸ Ῥωσικὸν ἢ ἄλλως τὸ τῶν Ναπαίων λεγόμενον, ἐχθιστὰ διακείμενον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐν Ἑλλάδι δυναστείαν, πολυπληθέστατον δὲ καθὸ περιλαμβάνον πάντα τ' ἀπλοικὰ καὶ εὐπιστὰ ἐν τῇ πολιτικῇ στοιχεῖα, τὸν κληρὸν σύστημα καὶ τὰς κατωτέρας λαϊκὰς τάξεις, συμπαθοῦσας πρὸς τὴν ἡμέροζον μεγάλην Δύναμιν. Ὅτι δὲ οἱ Φιλορθόδοξοι καὶ οἱ Ναπαῖοι εἶχον τὸ αὐτὸ πολιτικὸν φρόνημα καὶ ὅτι μάλιστα ἡ ἐταιρία τῶν πρώτων ἦτο οἰονεὶ παραφύας τοῦ Ῥωσικοῦ κόμματος οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία, ἐπαρκῆς δ' ἐγένετο μεία καὶ ἐξηγήσις τῶν ἀμοιβαίων αὐτῶν σχέσεων εἰς προγενέστερον κεφάλαιον τῆς παρούσης διατριβῆς. Ἄλλως τε αὐτὸς ὁ Παπουλάκης θρασυθεὶς ἐκ τῆς ἐν Λακωνίᾳ ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς διὰ τῶν κομπορημόνων αὐτοῦ ἐπαγγελιῶν περὶ

τοῦ ὅτι «θὰ σηκωθῶν καὶ ἄλλοι εἰς τὸ ποδάριον» περὶ τῆς μεταβάσεως αὐτοῦ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὀπαδῶν του εἰς Καλάμας «καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν» περὶ τῶν ἀναμενομένων ἀφωστικῶν δυνάμεων καὶ βοηθημάτων» τραυῶς ἐμαρτύρει περὶ τῆς ἀφροσύσεως καὶ τῆς πεποιθήσεως τῶν ἡμοφρόνων του πρὸς τὴν Ῥωσσίαν.

Ἡ συνέργεια αὕτη τῶν Ῥωσοφρόνων καὶ ἡ ἐκτάκτως ζωηρὰ δράσις τοῦ κόμματός των κατὰ τὸ ἀξιομνημόνευτον ἔτος 1852 δεῖται ἰδιαιτέρας ἐξηγήσεως, ἦν καὶ ὑπεσχέθη ἀναφίρων τὰς διαδόσεις τῶν ὀπαδῶν τοῦ Παπουλάκη. Ἡ συγκίνησις των ἐπήγαγεν ἐκ χρησμοῦ παλαιφάτου, οὐτινος ἐναγωνίως προσεδόκατο ἡ προσεχῆς πλήρωσις. Τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἐθεωρεῖτο παραμονὴ μεγάλων γεγονότων, ἐπειδὴ ἐπέκειτο ἡ συμπλήρωσις τῶν τετρακοσίων ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅτε κατὰ τὰς προφητείας τοῦ Ἀγαθαγγέλου, ὧν τὸ θεόπνευστον οὐδεὶς ἐτόλμα τότε νὰ ἀμφισβητήσῃ, τὸ «ζαυθὸν γένος» ἔμελλε ν' ἀπελευθερώσῃ τὴν βασιλεύουσαν πόλιν καὶ νὰ διώξῃ τὸ ἄπιστον σπέρμα τῆς Ἄγαρ μέχρι τῆς Κοκκίρης Μηλιάς. Καὶ ἐνὸς ἐγγύς ἦτο κατὰ τὴν ἐαυτῶν δοξασίαν τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ ὀρθοδόξου κράτους τῆς Ἑλλάδος ἐκάθητο οἰονεὶ πρὸς ἐμπαιγμῶν, βασιλεὺς πρεσβευῶν τὸ καθολικὸν θρησκεία, ἀτεκνος καὶ σύζυγον ἔχων διαμαρτυρομένην! Ὁ μυχίος ἄρα πόθος τῶν Ἀγαθαγγελιστῶν καὶ Ῥωσοφρόνων ἦτο νὰ ἴδωσιν ἀποτεμπόμενον διὰ Ῥώσσοι πρίγκηπος καὶ εἰ δυνατόν μάλιστα ἐκ τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας τῆς Ῥωσσίας. Τὰς τοιαύτας διαθέσεις οὐδὲ ὅπως ἀπίθανον νὰ ὑπέθαλπε καὶ νὰ ἐπεδοκιμάζε κρυφίως ἡ Ῥωσικὴ πολιτικὴ, ἥτις προητοιμαζεν ἤδη τὸν ὀλίγον ἐκραγέντα ἀνατολικὸν πόλεμον, διότι ἀναντιρρήτως συνέφερον αὐτῇ νὰ ἔχη τὴν Ἑλλάδα τὸ μόνον τότε ἀνεξάρτητον ἐν τῇ Χερσονήσῳ τοῦ Αἴμου χριστιανικὸν κράτος καὶ ἐξασκοῦν τότε ἐπιρροὴν δυστυχῶς μείζονα ἢ νῦν ἐπὶ τῶν αὐτῶν χριστιανικῶν πληθυσμῶν, ὄργανον πειθήνιον τῶν ἐαυτῆς σχεδίων καὶ σύμμαχον οὐχὶ εὐκαταφρόνητον κατὰ τὸν μέλλοντα ἀγῶνα. Τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι παρὰ τῶ λαῶ ἐπεκράτει βαθέως ἐρριζωμένη ἡ πεποιθήσις ὅτι ἡ Ῥωσικὴ κυβέρνησις ἐνέκρινε πᾶσαν ἐκδηλουμένην ἐν Ἑλλάδι ἀντιδυναστικὴν τάσιν καὶ ὅτι αὐτὸ τὸ κίνημα τοῦ Παπουλάκη διενηργεῖτο τῇ ὑψηλῇ αὐτῆς ἐπιδοκιμασίᾳ. Οἱ ἀπλοικοὶ ὀπαδοὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιδοκιμαζέ. Οἱ ἀπλοικοὶ ὀπαδοὶ τοῦ κήρυκος ἐφύλαττον εὐλαβῶς ταινίας τινὰς ἃς διένεμεν αὐτοῖς ὁ μοναχὸς μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ» διέδιδον δὲ ὅτι μετὰ τὴν ἔλευσιν τῶν Ῥώσσοι ὅστις ἤθελεν εὐρεθῆ ἔχον τοιοῦτον σημεῖον θὰ ἐθεωρεῖτο ὡς ἀξιοματικὸς. Οἱ Λάκωνες τοσαύτην εἶχον πεποιθήσιν ἐπὶ τὴν

ἐκ Ῥωσσίας συνδρομήν, ὥστε καὶ μετὰ τὴν σύλληψιν τοῦ Παπουλάκη ἀνεμένον νὰ ἴδωσι καταπλέοντα αἰφνης τὰ Ῥωσσιὰ πλοῖα καὶ ἀπελευθεροῦντα τὸν δεσμώτην. Ἐν Τριπόλει δὲ ἐπὶ τοῦ ἐν τῇ πλατείᾳ πλατάνου εὐρέθη ἀνηρημένη τὴν πρωΐαν τῆς 1 Ἰουνίου σημαία ἐκ λευκοῦ πανίου μήκους ἐνὸς μέτρου, φέρουσα διάφορα γριφώδη σημεῖα καὶ ἐπιγραφάς, ἧς διὰ τὸ περίεργον παραθέτω ἐνταῦθα πανομοιότυπον.

Τρίπολις	+ Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ
+ ξυπνήσεται	τίς νικᾷ ;
N —	"Αχ! N "Αχ Δ
+ αχ! K	+ Ζήτω ἡ Ὁρθοδοξία
(1)	+ Ζήτω ὁ ἁγιοθεῖος βασιλεὺς
+ αχ!	+ τῆς Ῥωσσίας
ΑΓ	1852
ἀρετὰς	Θάνατος
Π » »	

Ἐπὶ τῆς ἐτέρας δὲ ὄψεως

Πι	στεύεται
+ Χρι	στιανοί
+ τὸν Χριστόν	
ἢ καὶ	ἢ ὄχι
ᾧ N	ᾧ Δ
	Θάνατος.

Καὶ τί μὲν ἐσήμκινον τὰ αἰνιγματώδη ταῦτα σημεῖα ὁμολογῶ ὅτι ἀγνωσθ, οὐδὲ τὴν λύσιν αὐτῶν θεωρῶ ἀξίαν κόπου καὶ ἐρεύνης· ἀλλ' ἡ ζητωκραυγὴ ἐκείνη ὑπὲρ τοῦ ἁγιοθεῖου βασιλέως τῆς Ῥωσσίας δηλοῖ εὐκρινῶς ὅποιον ἦτο τὸ πολιτικὸν φρόνημα τῶν ἐν Τριπόλει ἀνυψωσάντων τὴν ἀλλόκοτον σημαίαν, οἵτινες ὡς ἀπεδείχθη ἦσαν ἐκ τῶν ἐνθερμοστάτων φιλορθοδόξων, ἐν οἷς καὶ ὁ ἀναπληρῶν τὸν δῆμαρχον πρῶτος δημαρχικὸς πάρεδρος, καὶ πῶς συνέδεον οὗτοι τὰ διενεργούμενα παρὰ τῶν ἡγετῶν αὐτῶν καὶ τοῦ Παπουλάκη μετὰ τὴν Ῥωσσίαν καὶ μετὸν ἡγεμόνα τῆς. Κατὰ τῆς τοιαύτης κοινῆς πεποιθήσεως περὶ τῆς ἀμέσου ἀναμίξεως τῆς Ῥωσσιᾶς πολιτικῆς εἰς τὰ ἐν Πελοποννήσῳ διαδραματιζόμενα, ὅτε τὰ πράγματα ἤρχισαν νὰ λαμβάνωσι σκανδαλώδη χαρακτῆρα καὶ ἡ ἐν Λακωνίᾳ ταραχὴ νὰ θεωρῆται παρὰ τῆς ἐξουσίας ὡς στάσις κατὰ τῶν καθεστῶτων, ἠναγκάσθη νὰ ἀντεπεξέλθῃ αὐτὴ ἢ ἐν Ἀθήναις Ῥωσσιᾷ πρεσβεῖα δι' ἐγγράφου αὐτῆς σπανίου εἰς τὰ χρονικὰ τῆς διπλωματίας καὶ ν' ἀποκηρύξῃ τὰς διαδεδομένας φήμας. Τὸ ἀξιοσημείωτον τοῦτο ἐγγράφον εἶνε ἐγκύκλιος τῆς πρεσβεῖας πρὸς τὰς ἐν Ἑλλάδι Ῥωσσιᾶς προξενικὰς ἀρχάς, ἀπευθυνομένη κυρίως πρὸς

τὸν ἐν Σύρῳ προξενον, φέρει ἡμερομηνίαν 26 Μαΐου καὶ ἔχει ὡς ἐξῆς :

« Ἐλαβον τὸ ἐγγράφον ὑμῶν δι' οὐ μοι ἀναγγέλετε ὅποιος φήμας ἀπαισίους ἀνθρωποὶ κακόβουλοι, ἐχθροὶ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς πατρίδος τῶν διαθρυλλοῦσι πρόφρασιν λαμβάνοντες τὰς ἐσχάτως εἰς τὰς μεσημβρινὰς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος ἐπικρατούσας ταραχάς.

« Τὰς πονηρὰς ταύτας φήμας δὲν καταδέχομαι νὰ πολεμήσω, διότι ἤθελον ταπεινώσει ἑμαυτὸν ἐάν τοιοῦτό τι ἐπεχείρουν. Οἱ φίλοι τῆς τάξεως, οἱ ἀληθῶς ἀγαπῶντες τὸν βασιλέα καὶ τὴν πατρίδα τῶν, οἱ μόνον χαίροντες τοῦ Ἀυτοκράτορος τὴν εὐνοίαν δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην τῆς ἀποδοκιμασίας μου διὰ νὰ στιγματίσωσι τοὺς αὐτοκατακρίτους αἰσχροὺς συκοφάντας.

« Γνωρίζουσιν οἱ χρηστοὶ ὅτι καὶ μὲν ἡ Ῥωσσία νομίζει ὡς ἀπρογωνιαῖον λίθον τῆς Ἑλλάδος τὴν ὀρθόδοξον θρησκείαν, οὐχ ἦττον ὅμως ὁ Ἀυτοκράτωρ, ὁ σεβαστὸς ἡμῶν κύριος θέλει καταπολεμήσει πᾶσαν κατὰ τῆς μοναρχίας ἐν ὀνόματι τῆς θρησκείας ἢ ἐν ὀνομασίᾳ ἄλλῃ προσχῆματι ἀθῆαθ ἀπόπειραν, διότι δοξάζει ὅτι ὁ χεῖρα βέβηλον κατὰ τοῦ θρόνου τοῦ βασιλέως Ὁθωνος ἐπιβάλλων ἀνατρέψει ἀπὸ βῆθρων τὴν Ἑλληνικὴν κοινωνίαν, διότι ἐπὶ τοῦ βασιλείως αὐτοῦ θεμελιούται τὸ πᾶν.

« Αὐτὴ εἶνε ὄχι μόνον ἐν λόγοις ἀπλοῖς ἀλλὰ ἐν ἔργοις ἢ πολιτείᾳ τῆς ἐν Ἑλλάδι Ῥωσσιᾶς πρεσβεῖας. Δι' ἔργων δὲ ἐζητήσαμεν πάντοτε νὰ ἐμπνεύσωμεν εἰς τοὺς Ἕλληνας τὰς σωτηρίουσας ταύτας ἰδέας. Καὶ σεις ἀπὸ τὸ μέρος σας πράξατε τὸ αὐτὸ χρεῖας τυχεύσεως, συμβουλεύοντες σπουδαίως τοὺς κύκλω ὑμῶν.

« Νομίζομεν δὲ τὰς εἰρημίνας συμβουλὰς σωτηρίουσας διότι τείνουσιν αὐταὶ εἰς τὸ ν' ἀναχατίσωσι τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῆς πρὸς τὸν κρημνὸν φορᾶς καὶ εἰς τὸ νὰ τηρήσωσιν αὐτὴν ἐν τῇ τάξει, τὴν ὁποίαν μεταξὺ τῆς εὐρωπαϊκῆς οἰκογενείας κατέχει.

« Ἐν τούτοις ὑπὸ τοιούτων ἰδεῶν κατεχόμενοι καὶ ὑπὸ τοιούτων προσδοκιῶν διαβουκολούμενοι οἱ ἐταῖροι τῆς Φιλορθοδοξίας ἀνεκινούντο καὶ ὅτε τὰ πράγματα ἐν Λακωνίᾳ ἰδεινώθησαν καὶ αἱ αὐτόθι ταραχαὶ προσέλαβον ἐπίφοβον χαρακτῆρα, ἐγκαρδιωθέντες ἤρχισαν νὰ συρρέωσιν ἄθροοι εἰς τὴν πρωτεύουσιν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ πλείστοι τῶν ἐταίρων ἦσαν κληρικοὶ, ἡ πλησμονὴ τῶσιν ῥάσων εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς μὴ πολυανθρώπου τότε πόλεως ἐξέπληττε τοὺς κατοίκους.

« Ἡ πόλις μας ὁμοιάζει, ἐγγράφον ἢ Ἀθηρᾶ, μετὰ τὴν Μαδρίτην ἢ μετὰ τὴν Ρώμην ἐνεκα τῆς συρροῆς πολυαριθμῶν κληρικῶν. » Ἡ κυβέρνησις ἦτις εἶχεν ἤδη ὑπονοίας περὶ τῶν τεκταινομένων καὶ εἶχεν ἤδη ἐπιληφθῆ τῆς καταδιώξεως ἐδέησε νὰ λάβῃ μέτρα καὶ περὶ τῆς ἐπιδρομῆς ταύτης

τῶν βασσοφόρων καὶ τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν δι' ἐγκυκλίου αὐτοῦ αὐστηρῶς ἀπηγόρευσε εἰς τὰς ἀρχὰς νὰ ἐφοδιάζωσι μετὰ διαβατήριον πάντα κληρικὸν θέλοντα νὰ μεταβῇ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ μὴ ἔχοντα πρὸς τοῦτο τὴν ἀδειαν τῆς οἰκειᾶς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς. Ταυτοχρόνως, ὡς νὰ ἐφημερίζετο ἡ προφητεία ἐκείνη τοῦ Εὐαγγελίου ἢ προαγγέλλουσα τὴν ἐμφάνισιν πολλῶν ψευδοπροφητῶν πρὸ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, πλείστοι κληρικοὶ ἀνεφάνησαν εἰς διαφόρους ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος, μετὰ δημεγερετικὰς προθέσεις καὶ μετὰ προφητικὰς καὶ θαυματουργὰς ἀξιώσεις ἀναφανθὲν ἀνομολογούντες τὰ δόγματα τοῦ Χριστοφόρου καὶ ὡς διωγμὸν τῆς Ὁρθοδοξίας παριστάνοντες τὴν καταδίωξιν αὐτοῦ. Ἐτεροὶ δὲ μοναχοὶ πλάνητες, ὧν τινες κατῆλθον ἐξ Ἁγίου Ὄρους περιήρχοντο εἰς διάφορα τοῦ βασιλείου μέρη πωλοῦντες μικροὺς σταυροὺς ἐγγλύφους ἐκ τῶν κατασκευαζομένων ἐν Ἀθῶνι καὶ ἀλλαχοῦ, ἐξάπτοντες δὲ κυρίως τὸν ἐρεθισμὸν τοῦ θρησκομανοῦς ὄχλου διὰ ποικίλων διαδόσεων. Ἡ κυβέρνησις ἀληθῶς εὐρέθη εἰς περιπλοκὸν θέσιν ὅτε ἠναγκάσθη νὰ προβῇ εἰς τὴν καταδίωξιν τῶν ταραξιῶν αὐτῶν ρασσοφόρων, διότι πρὶν ἢ συλλάβῃ τὸν ἕνα, ἀνεφανίετο αἰφνης ἕτερος, τὰ δὲ ὄργανα τῆς ἐξουσίας καὶ ἡ δικαστικὴ ἀρχὴ εἰς ἐκτάκτους ὑπεβλήθησαν κόπους ἐνεκα τῶν ἀλλεπαλλήλων συλλήψεων καὶ ἀνακρίσεων τῶν καλογῆρων. Νέον καλογηρικὸν ὄνομα ἀνεφάνετο ἐκάστοτε εἰς τὸν στασιαστικὸν ἐκείνον κυκεῶνα, καὶ ὅτε μὲν ἦτο ὁ Ἰγνάτιος εἰς Γορτυνίαν, ὅτε δὲ ὁ Παρθένιος εἰς Καλάβρυτα καὶ ἄλλοτε ὁ νομιζόμενος Ἡσαΐας εἰς Μεγαλόπολιν. Καὶ μοναχικὴ ἐπίσης διαλελυμένων μονῶν ἐξ ἄλλων ἐπαρχιῶν τοῦ Κράτους συνελήφθησαν ἐν Ἀττικῇ. Ἐκ τῶν ἀναφανέντων αὐτῶν ἀγυρτῶν περιεργὸς ἦτο καὶ εἰς διαδραματίσας τὸ μέρος του εἰς τὴν ἐπαρχίαν Θηβῶν καὶ φέρων ἐπίθετα ἰσάριθμα πρὸς τὰ ὀνόματα ἰσπανοῦ μεγιστάνου, διότι ἐκαλεῖτο Γρηγόριος Καβεζὸς ἢ Σπατογιάννης ἢ Κριεζῆς. Οὗτος διετείετο ὅτι ἦτο ὁ Χριστόφορος ὑπὸ ἄλλην μορφήν—πρωτοφανὲς τοῦτο εἶδος μετεμψώσεως—καὶ ἐκήρυσσεν ἐπομένως τὰ αὐτὰ δόγματα, αὐστηρῶς ἰδίως ἀπαγορεύων τὸ ὕμνυεν. Διὰ νὰ πείσῃ δὲ τὸ πλῆθος περὶ τῆς θεοπέμπτου ἀποστολῆς του, ἐπεχείρησε ν' ἀναστήσῃ νεκρὸν πρὸ δεκαπέντε ὄλων ἐτῶν τεθνεῶτα, θελήσας οὕτως ὁ δυσσεβὴς νὰ ὑπερτερῆσῃ καὶ αὐτὸν τὸν Σωτῆρα, ὅστις τὸν Λάζαρον τετραταῖον μόλις ἀνέστησεν ἐκ νεκρῶν. Δυστυχῶς διὰ τὴν ἀγιότητά του τὸ πείραμα διεκόπη, ἐπειδὴ καταδιωχθεὶς ὑπὸ τῆς χωροφυλακῆς ἐδραπέτευσεν. Περιεργὸς ἐπίσης ἦτο ὁ βίος καὶ ἡ πολιτεία μιᾶς μικρᾶς μοναχικῆς κοινότητος ἐγκατασταθείσης κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐν Ἐρετρῆϊ ὑπὸ

τὴν ἀρχηγίαν μοναχοῦ τινος Παντολέοντος ἢ Παντελεήμονος Φιλιππουπόλιτου, ὅστις ὡς νεωτεριστῆς εἶχε καταδιωχθῆ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου καὶ διατρίψας ἐν Ἀθήναις ἐπὶ τινὰ χρόνον εἶχε μεταβῆ εἰς Ἐρετρίαν ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1851. Ὁ σεβάσμιος Παντολέων, νεωτερίζων κατὰ τοῦτο ὅτι εἰσῆγε τὴν τρυφηλὴν εὐζωίαν τῶν παραγγελλμάτων τοῦ Κοραΐου εἰς τὸν αὐστηρὸν μοναχικὸν βίον συνέζη αὐτὸς μόνος μετὰ τεσσάρων καλογραιῶν εἰς ἐν οἰκημα, φροντίσας ὅμως νὰ περισυλλάξῃ ἑτέρους ἐξ μοναχοῦς οἵτινες κατόικουν χωριστὰ εἰς ἕτερον οἰκημα, καὶ οὗς τὸ ἀναγγέλλον τὰ τοιαῦτα πρὸς τὴν κυβέρνησιν ἐγγράφον τοῦ ἐπαρχοῦ χαρακτηρίζει ἡκιστα ἀβροφρόνως ὡς «ζῶα». Τὰ μέλη τῆς κοινότητος ἀπέζων κατασκευάζοντα καὶ πωλοῦντα ξύλινα κοχλιάρια. Ἦσαν ὅμως σφόδρα εὐσεβεῖς, νηστεύοντες αὐστηρῶς καὶ μεταλαμβάνοντες τῶν ἀχράντων μυστηρίων κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν, δίδοντας τὸ παράδειγμα τοῦ ἀγιοτάτου αὐτῶν ἡγουμένου κυρίου Παντολέοντος, πρὸς ὃν ἐφαίνοντο λίαν ἀφωσιωμένοι. Τὸ ἀλλόκοτον αὐτὸ κοινόβιον εὐλόγως ἐλλυσε τὴν προσοχὴν τῶν ἀρχῶν, ἡ δὲ Κυβέρνησις μαθούσα τὰ γενόμενα διέταξε νὰ μετενεχθῶσιν εἰς Σύρον οἱ ὅσοι πατέρες τῆς Ἐρετρίας καὶ ν' ἀποπεμφθῶσι τοῦ Κράτους.

Ἀποφασίσασα τέλος ἡ κυβέρνησις νὰ ἐνεργήσῃ καὶ μὴ δυναμένη πλέον νὰ ὀπισθοχωρήσῃ ἐνεκα τῆς σοβαρότητος τῶν πραγμάτων προέβη δραστηρίως εἰς τὴν δέουσιν ἐνέργειαν. Ἐκ τῶν πρώτων συνελήφθη ὁ Φλαμιάτος ὁ ἀρχηγὸς τῶν Φιλορθοδόξων καὶ ἐφυλακίσθη ἐν Πάτραις, εἴτα δὲ καὶ οἱ συνεταιροὶ αὐτοῦ μοναχοὶ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, ἐν οἷς καὶ ὁ πολὺς Ἰγνάτιος, ὅστις ἐθεωρεῖτο ἐπικινδυνώτερος καὶ αὐτοῦ τοῦ Χριστοφόρου, κατὰ τὸ ἐγγράφον τοῦ νομάρχου Ἀρκαδίας πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον, «ὡς κεκτημένος παιδείαν τινὰ» καὶ ὁ Λεοναρδόπουλος καὶ πλείστοι ἄλλοι. Πραγματικὰ ἐξεδίδοντο τὰ ἐντάλματα συλλήψεως, ἐπειδὴ ἐνεκα τῆς κατασχέσεως τῶν ἐγγράφων ἀνεκαλύπτοντο καθ' ἐκαστὴν νέοι ἐταῖροι. Συλλήψεις ἐγένοντο ἐν Ἀθήναις, ἐν Πάτραις, ἐν Τριπόλει, ἐν Σπέτσαις καὶ ἐν ταῖς πλείσταις τῶν ἐν Πελοποννήσῳ μονῶν, μετ' ἐπιμελείας δ' ἐξηρουνῶντο τὰ ἐγγράφα πάντων τῶν ὑπόπτων. Τὴν τοιαύτην τῆς ἀρχῆς ἐρευναν ὑπέστη καὶ ὁ ἐπιφανὴς ἐκκλησιαστικὸς ῥήτωρ Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων, οὗτινος τὰ ἐγγράφα κατασχέθησαν καὶ ἐξητάσθησαν, διὸ καὶ ἐζήτησεν ἐξηγήσεις ὁ πρεσβευτῆς τῆς Ῥωσσίας καθότι ὁ Οἰκονόμος ἦτο μέλος καὶ εἰσηγητῆς ἐνὸς κλάδου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ῥωσσίας. Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν ἐφημερίδων, οἱ συλληφθέντες τότε κληρικοὶ ἀνήλθον εἰς 150. Ἐνδεχόμενον εἶνε ὅτι τινὲς ἐξ αὐτῶν ἦσαν ἀθῶοι

ἢ τουλάχιστον ὅτι ἐφυλακίσθησαν ἄνευ τῶν ἀποχωρῶν ἐνδείξεων, διότι ἡ ἐξουσία ἐκ προκαταλήψεως καὶ ἐν τῇ ὑπερβολῇ τοῦ ζήλου τῆς διέβλεπεν ἐχθρὸν καὶ συνωμότην εἰς πάντα ῥασοφόρον οἱ πλείστοι ὁμῶς συλλαμβανόμενοι ἀνωμολογοῦν παρησία τὰς ἀρχάς των. Γρηγόριος τις Ἰωαννίδης ἐξ Ὁρχομενοῦ συνελήθη ἐν τῷ δήμῳ Τρικολώνων, καθὰ δὲ ἀναφέρει ὁ νομάρχης Ἀρκαδίας, λόγου γενομένου ὅτι ὁ Χριστόφορος ἔφερε σταυρὸν περίεξ τοῦ ὁποίου ἦτο γεγραμμένον τό: «Σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τῆς κληρονομίαν σου, νίκας τοῖς εὐσεβέσι κατὰ βαρβάρων δωρούμενος» ἠρώτηθη: ποῖοι εἶνε οἱ βάρβαροι, ἀποῦ ἐδῶ ὅλοι εἶνε Χριστιανοί; αὐτὸς δὲ τολμηρῶς ἀπήντησεν: Ὁ βασιλεὺς, διότι εἶνε ἀθάπτιστος! Οἱ δ' ἐν Πάτραις ὁμόφρονες τῶν συλληφθέντων ἤρχισαν ἡδὴ νὰ θεωρῶσι τοὺς καταδικωμένους ὡς μάρτυρας, ὑψισταμένους προθύμως τὰς κακώσεις πρὸς σωτηρίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐμμένοντες εἰς τὰς δοξασίας των ἐσκόπουν νὰ συνεχίσωσι τὸ ἔργον ἐκείνων, πεποιθότες εἰς τὸν προσεχῆ αὐτῶν θρίαμβον, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν κατωτέρω περιχωπῶν ἐπιστολῆς κατασχεθείσης ἐνός ἐξ αὐτῶν καὶ ἀπευθυνομένης πρὸς τὸν ἱερομόναχον Ἡσαϊαν διατελέσαντα ἄλλοτε διευθυντὴν τοῦ ἐν Πάτραις μετοχίου τῆς μονῆς τοῦ Ὁσίου Λουκά: «Ἐνταῦθα, σεβαστέ μου, ἔγραψεν ὁ ἀνώνυμος φιλορθόδοξος, οἱ Πατέρες ἡ τουλάχιστον μέρος αὐτῶν θέλοντες νὰ καταργήσωσι τὴν λαμπράν μας θρησκείαν ἤρχισαν συλλαμβάνοντες τοὺς σεβασμίους διδασκάλους Φλαμιάτον, Χριστόφορον, Ἰγνάτιον καὶ Παρθένιον Σπηλαιώτας κλπ. ὡς ἐναντίους εἰς τοὺς διδασκάλους καὶ ἄλλα τοιαῦτα αἰσχροῦ ψεύδη. Ἄλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ θέλει ἐπιπέσει εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν κακούργων τούτων καὶ θέλει θριαμβεύσει τὸ δίκαιον ὑπὲρ τῶν ἀγαθῶν τούτων ἀνδρῶν» Ἐτελευταία δὲ ἡ ἐπιστολὴ μετὰ τὰ ἐξῆς συνθηματικά: «Δόξα τῷ Θεῷ, ὁ σίτος εἶνε ἀφθονος· ἀλλὰ καὶ ἀφθονος ἀνδρῶν εἶνε, δὲν ἔχομεν τὴν ἀδειαν νὰ σηκώσωμεν χρήματα καὶ ν' ἀγοράσωμεν τοιοῦτον; Μὲ ἐνόησες. Ἡ ἄμπελος ἔχει καλῶς.»

Ἐννοεῖται ὅτι ταυτοχρόνως μετὰ τῶν Φιλορθοδόξων καὶ τῶν ταρξίων κληρικῶν ἡ κυβέρνησις ἀπέβλεπεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καὶ εἰς τὴν σύλληψιν τοῦ Παπουλάκη καὶ τὴν καταστολὴν τῶν ἐν Μάνη ταρξῶν. Ἡ ἀποστολὴ σοβαρὰς ἀναλόγως στρατιωτικῆς δυνάμεως εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, καθὰ πρὸ καιροῦ συνεβούλευσαν αἱ αὐτοὶ ἐγγύριοι ἀρχαὶ καὶ ὁ πρὸ μικροῦ ἐπίτηδες διορισθεὶς προσωρινὸς νομάρχης Λακωνίας Δούκας ἀπεφασίσθη. Ἡ ἀρχηγία ἀνετέθη εἰς τὸν ὑποστράτηγον Γενναῖον Κολοκοτρώνην, ἐξουσιοδοτηθέντα ὅπως ἐν ἀνάγκῃ στρατολογήσῃ καὶ ἀτάκτους πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς δημοσίου δυνά-

μεως. Ἡ ἐκλογὴ αὕτη, ὡς ἀπέδειξαν τὰ πράγματα, ὑπῆρξεν ἐπιτυχής, διότι ὁ Γενναῖος ἦτο φύσει νουεχής, συνετός καὶ μετριοπαθής ὡς πρῶτιστα ἤρμοζεν εἰς παρομοίαν ἀκροσφαλῆ περίστασιν, παρακτὸς δὲ τῆς ἰδίως στρατιωτικῆς φήμης ἔφερεν ὄνομα μέγα καὶ σεβαστὸν καθ' ἅπασαν τὴν Πελοπόννησον. Ἡ πρώτη στρατιωτικὴ ἀποστολὴ ἐγένετο περὶ τὰ μέσα τοῦ μηνὸς Μαΐου, ἀπετελεῖτο δὲ ἐκ τοῦ θου λόχου τοῦ κέντρου τοῦ ἐν Ναυπλίῳ ἐδρεύοντος 1ου πεζικοῦ τάγματος τῆς γραμμῆς, ἐκ τοῦ 3ου τάγματος τῆς ὄροφυλακῆς ὑπὸ τὸν Ζάχον Μήλιον, ἐκ μιᾶς ὄρεινῆς πυροβολαρχίας συγκειμένης ἐξ ὀκτῶ τηλεβόλων καὶ ἐξ ἀποσπασματος χωροφυλακῆς. Ἐντὸς τοῦ μηνὸς Μαΐου ἀπεστάλησαν δὶς καὶ ἄλλαι ἐπικουρίαι, ὥστε ἐν συνόλῳ ἡ ὑπὸ τὸν Γενναῖον τακτικὴ στρατιωτικὴ δύναμις συνεποσώθη εἰς 2,000 ἀνδρας. Τὸ πρῶτον ἀνωτέρω μνημονευόμενον σῶμα μετέφερον εἰς Λακωνίαν ἡ *Amalia*, κορβέττα 22 τηλεβόλων καὶ ἡ γολέττα *Navplia*, ἡ πρῶτη *Σκύλλα* καλουμένη. Ἡ μικρὰ τῆς πρωτευούσης κοινωνία ἐθουρήθη ἐκ τοῦ ἐκτάκτου τούτου γεγονότος, κατὰ δὲ τὰς παραμονὰς τῆς ἀναχωρήσεως ἠκούετο ἄδοξον ἀνά τὰς ὁδοὺς τὸ ἐξῆς ἄσμα, ὅπερ καλὸν ἔκρινα ν' ἀποθησαυρίσω εἰς τὰ παρόντα χρονικά καὶ ὅπερ ἐψάλλετο εἰς ἤχον ἀνάλογον περίπου ἐνίων ἐκ τῶν ἄδοξμένων κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Μεταπολιτεύσεως:

*Ναυπλία μου, Ναυπλία,
Ναυπλία ποθητή,
Αἱ σάλπιγγες φωνάζουν:
Στὴ Μάνη οἱ στρατοί!*

*Ἀγύρτη Παπουλάκη,
Ἀνίσως καὶ πιασθῆς
Στὸν τρίγκο τῆς Ματθίλδης,
Εὐθὺς θὰ κρεμασθῆς.*

Ἡ ἐν τῇ δευτέρᾳ στροφῇ ἀνκφερομένη *Ματθίλδη* ἦτο γολέττα πολεμικὴ περιπολοῦσα εἰς τὰ Λακωνικά παράλια, ὀνομασθεῖσα δὲ οὕτω πρὸς τιμὴν τῆς ἀδελφῆς τοῦ Ὁθωνος, μεγάλης δουκίσσης τῆς Ἑσθης.

Οἱ κατὰ τὴν Λακωνίαν πρόκριτοι, ὅσοι ἐννοεῖται ἦσαν ἀφωσιωμένοι εἰς τὸν θρόνον, παρηγγέλθησαν νὰ στρατολογήσωσιν ἐν ἀνάγκῃ ἀνδρας δαπάναις τῆς Κυβερνήσεως καὶ νὰ συνδράμωσι τὸν Γενικὸν Ἀρχηγόν. Ταυτοχρόνως ἡ Κυβέρνησις ἐνδιαφερομένη νὰ διατελῆ ἐνήμερος περὶ τῶν συμβαινόντων κατήρτισεν ἰδιαίτεραν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν, ὥστε νὰ πληροφορηθῆται καθ' ἐκάστην λεπτομερῶς περὶ τῶν ἐν Λακωνίᾳ διατρεχόντων.

(Ἐπεταὶ συνέχεια).

ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ ΑΝΝΙΝΟΣ.

ΧΑΡΑΛΔΟΣ Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ BYZANTINON ISTORHMA

(Συνέχεια ἴδε προηγούμεσον φύλλον).

Τρεῖς μετὰ τοῦτο ἡμέρας αἱ δύο στρατιακὶ συνηθῶντο εἰς Ὀστροβόν. Ὁ Στέφανος, γαυριῶν ἐπὶ τῷ πλήθει τῶν λεγεῶνων, μόλις ἐπιδείχθησαν οἱ ἐχθροί, ἐπετέθη ἀτάκτως, μετὰ τὸσαύτης δὲ τέχνης ἐπωφελήθη τοῦ σφάλματος ὁ Μανιάκης, ἠρωικῶς ὡς πάντοτε πρωταγωνιστῶν, ὥστε ταχεῖα καὶ πλήρης, μετὰ τὴν πρώτην ἀμέσως σύρραξιν, ἐπῆλθεν ἡ τροπὴ τῶν βασιλικῶν. Ἡ διώξις ἐπηκολούθησεν ἀκατάσχετος, καὶ οἱ περὶ τὸν Στρατάρχην ἀνευφήμου ἤδη αὐτὸν Βασιλέα, ὅτε γεγονός ἀνέλπιστον τὸ πᾶν ἐματαίωσεν.

Ὁ Μανιάκης, ἐπιβαίνων εὐγενοῦς ἵππου, ὠδήγει τοὺς Καταφράκτους καὶ ἀνεκάλει πλέον τὴν λοιπὴν παράταξιν, ὅτε οἱ ἐγγύτεροι εἶδον αὐτὸν αἰφνης τοὺς βραχίονας ἐκτείνοντα καὶ βαρέως ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καταπίπτοντα. Ἄποροι καὶ ἀπέλπιδες ἔσπευσαν τότε πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ, φεῦ, ἀκόντιον, ὑπὸ χειρὸς ἀγνώστου καταρραγῆν, ἔκειτο βαθέως εἰς τὸ στῆθος αὐτοῦ ἐμπεπηγμένον. Ἐὰν ἐστερεῖτο ἀγαθῶν στρατηγῶν, προχείρους εἶχεν ἡ Ζωὴ τοὺς δολοφόνους. Ὁ Μανιάκης ἀνέπνεεν ἔτι, ἀλλ' ἡ πληγὴ ἦν καιρία, μετ' ὀλίγον διήνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἀναγνωρίσας τοὺς περὶ αὐτόν, ἐτραύλισε τὰς λέξεις — «Ἀκολουθεῖτε τὸν Χαράλδον» —, μεθ' ὃ κατέπεσε νεκρός.

Τοσαύτη δὲ ὑπῆρξεν ἡ ἐκ τοῦ ἀπαισίου τούτου γεγονότος κατάπληξις, ὥστε ὁ πρὸ μικροῦ τροπαιοῦχος στρατὸς ἐτράπη αἰφνης εἰς ἀτακτον φυγὴν, οὐδὲ τὸ σῶμα διασώσας τοῦ περικλεοῦς ἀρχηγοῦ, ὅπερ ὀρμήσαντες παρέλαβον οἱ πολέμιοι διεδραματίστη δὲ τότε παράδοξος ὄντως σκηνή, καθ' ὅσον οἱ ἀρτίως περιδεῖς καὶ ριψάσπιδες, ἐπέστρεφον ἤδη γαυριῶντες, καὶ ἀθροοὶ παρεδίδοτον, οὐδ' ἐπιχειροῦντες ἀντίστασιν εἰς τοὺς ἠττηθέντας οἱ νικηταί.

Καὶ ὁ Χαράλδος, Διοικῶν τὸ δεξιὸν κέρασ, εὐχερῶς κατίσχυσε τῶν πολεμίων, καὶ πρῶτος κατήρξατο τῆς διώξεως· τούτου δὲ γενομένου, ἐπανεκάμπτεν ἐν τάξει, ὅτε, πρὸς μεγίστην αὐτοῦ ἐκπλήξιν, εὐρε τὸν πρὸ βραχέος τροπαιοῦχον στρατὸν διεσπαρμένον ἤδη καὶ φεύγοντα. Καὶ κατέβαλε μὲν ἠρωικὴν προσπάθειαν, ὅπως ἀνακόψῃ τὸν πανικόν, ἀλλ' οὐδεὶς πλέον ἤκουε· κυκλωθεὶς δὲ ταχέως μετ' ὀλιγίστων ἐταίρων, ἠμύνη ἐπὶ μακρὸν καὶ πολλοὺς τῶν ἐπιδρομίων ἐθέρισε, μέχρις οὗ, πεσόντων τῶν περὶ αὐτόν, καὶ βλέπων ἀφευκτον τὴν ἀπώλειαν, ἐρρίφθη

ὡς κλύδων ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν, καὶ τοσοῦτον φοβερὰν ἐπήνεγκεν αὐτοῖς θραῦσιν, ὥστε διέσπασε τὸν σιδηροῦν κρίκον, καὶ διεσώθη τρεῖς φέρων πληγὰς.

Ὁ δὲ Στέφανος, ἐπιστρέψας εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐτέλεσε θρίαμβον λαμπρὸν διὰ μέσου τῆς πόλεως, καθ' ὃν ἐφέρετο πρὸ αὐτοῦ ἐπὶ δόρυκτος τοῦ Μανιάκη ἡ κεφαλὴ. Τοιοῦτον τὸ δίκτυον τέλος τοῦ περιφανεστεροῦ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων Στρατάρχου.

ΚΔ'.

Ὁ Χαράλδος, πλανηθεὶς δι' ὅλης τῆς νυκτός, περὶ τὴν αὐγὴν κατέφυγεν εἰς ἀγροτικὴν τινα ἐπαυλίαν, ἐνθα προφρόνως ἀπεδέχθη αὐτὸν ὁ οἰκοδεσπότης. Χρηματίσας ἄλλοτε Σχολάριος ἐπὶ τοῦ Βουλγαροκτόνου, καὶ καταλιπὼν τὸ Βυζάντιον μετὰ τὴν ἐπὶ Κωνσταντίνου Η' ἐπέλθοῦσαν ἐκλυσιν, ἔζη οὗτος ἀπὸ ἐτῶν ἐντὸς τῶν Ἰλλυρικῶν ὄρειων μετὰ νεαρὰς συζύγου καὶ δύο τέκνων. Μαθὼν δὲ μετ' ὀλίγον παρὰ τοῦ Χαράλδου, εἰς ὃν πλήρη ἐνέπνευσεν ἐμπιστοσύνην, ὅτι ἐξένιζε τὸν πολυκροτον Ἡγεμόνα τῶν Βαριαγῶν, τοσαύτην ἐξεδήλωσεν ἐπὶ τούτῳ χαρὰν, ὥστε ὁ ἡμέτερος ἦρος προθύμως παρέτεινε τὴν διαμονὴν αὐτοῦ.

Ἄλλως τε ὑπῆρχε πρὸς τοῦτο λόγος σπουδαιότατος· ταχέως ἐγνώσθη ὅτι ἀποσπάσματα, ἐπίτηδες σταλέντα, ἐξηρῶνων πᾶσαν τῆς χώρας γωνίαν πρὸς ἀνεύρεσιν αὐτοῦ, ὥστε μόνον ἀσφαλὲς ἐφαίνετο ἐπὶ τινα χρόνον τὸ ἀπρόσιτον ἐκεῖνο κρησφύγετον. Ἀφ' ἐτέρου ὁμῶς ὑπὸ πιστοῦ ἀνθρώπου ὠδηγήθη παρ' αὐτῷ προσεχῶς ὁ Πραγμάρορ, ὅστις, καθ' ὃ μὴ μετασχών τοῦ ἀγῶνος, ἔμενεν εἰς Δυβράχιον, καὶ ἀνέλαβεν ἤδη ἐμπράκτως τοῦ νοσοκόμου τὰ καθήκοντα, καθ' ὅσον αἱ πληγαὶ τοῦ Χαράλδου ἀπήτουν ἐνδελεχῆ περίθαλψιν.

Οὕτω παρήρχοντο αἱ ἡμέραι, καὶ ὁ ἦρος ἡμῶν ἐπλανάτο εἰς τὰ περίεξ ὄρη, μίαν καὶ μόνην ἀνκκυκλῶν ιδέαν, τὴν τῆς ἀναβληθείσης ἐκδικήσεως. Πράγματι δὲ μετ' ὀλίγον ἐφάνη ἀνατέλλουσα νέα πρὸς τοῦτο εὐκαιρία. Ὁ Θεόφιλος Ἐρωτικός, κατατροπωθεὶς πρὸ τριετίας ἐν Σερβίᾳ ὑπὸ τοῦ Στεφάνου Βοϊσθλαίου, διετέλει ἐκτοτε Στρατηγὸς τῆς Κύπρου· ἐπωφελούμενος δὲ τῆς γενικῆς ἀνωμαλίας, ἐστασίασεν αἰφνης ἐπὶ τῇ προφάσει ἐκτάκτων τινῶν φόρων.

Ἄμα τοῦτο μαθὼν ὁ Χαράλδος ἐπεχείρησε μυστικὴν πρὸς αὐτόν συνεννόησιν, ἀλλ' ἐματαιώθη καὶ τὸ ἐν λόγῳ σχέδιον, καθ' ὅσον, ἐκπεμφθέντος εἰς Κύπρον Κωνσταντίνου τοῦ Χαγέ, Στρατηγοῦ ἱκανοῦ, ἀριστεύσαντος ἤδη κατὰ τῶν Ἀράβων τῆς Ἀφρικῆς καὶ Σικελίας, οὗτος εὐχερῶς συνέλαβε τὸν Ἐρωτικόν καὶ μετήγαγεν αὐτόν εἰς Βυζάντιον. Ὁ δὲ Μονομάχος, περι-

φρονῶν τὸν ἄνδρα, ἐτέλεσεν ἱπποδρόμιον, καθ' ὃ ἐπόμπευσεν αὐτὸν γυναικεῖα ἡμφιεσμένον καὶ ἀφ' οὗ ἐδήμεισε πᾶσαν αὐτοῦ τὴν οὐσίαν, ἀπέλυσεν αὐτόν.

Δυσμενεῖς ἐπομένως ἐδείκνυντο αἱ Μοῖραι εἰς τὴν ἀνένδοτον τοῦ ἥρωος ἡμῶν πρόθεσιν, ὅτε ἀσυγκρίτως δεινότερος ἐνέσκηψεν αἴφνης ἐκ τοῦ βορρᾶ κλύδων.

Αἱ πρὸς τοὺς Ῥώσους σχέσεις τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ὑφίσταντο ἀπὸ ἡμιολίου ἤδη αἰῶνος. Κατὰ πρῶτον ἐπεφάνησαν εἰς τὸν Βόσπορον οἱ βάρβαροι ἐκεῖνοι ἐν ἔτει 865, ἐπὶ τῆς οἰκτρᾶς βασιλείας τοῦ Μιχαὴλ Γ', ἡ μᾶλλον τοῦ πανισχύρου Καίσαρος Βάρδα, ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Θεοδώρου καὶ τρία ἔτη ἀπὸ τῆς ἐν Ῥωσίᾳ ἰδρύσεως τῆς μοναρχίας, ὑπὸ τὸν Σκανδιναυὸν Ἡγεμόνα Ρουρίχον. Ἦλθον δὲ τότε ἐπὶ διακοσίων πλοικρίων, ἅπερ ὁ χρονογράφος Νικήτας ὀνομάζει *τροχαγήρια*, κατὰ πρῶτον ἐπιφανομένης τῆς μετέπειτα κοινῆς ταύτης λέξεως. Τοσαύτη δὲ ἦν ἡ ὕλική καὶ ἠθική τοῦ Κράτους ἐκλυσις μετὰ τὴν ὀριστικὴν κατίσχυσιν τῆς εἰκονολατρίας καὶ τὸν μακρὸν πρὸς τοὺς Παυλιανίτας πόλεμον, τὸν ὑπὸ τῆς θρησκομανίας τῶν ἀντιμεταρρυθμιστῶν προκληθέντα, ὅστε οἱ εὐάριθμοι ἐκεῖνοι βάρβαροι, οὐ μόνον δεινὴν ἐπεχείρησαν δῆρῶσιν τῶν τε παραλίων καὶ νήσων, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ἐπολιόρησαν τὴν πρωτεύουσαν.

Ὁ δὲ Βασιλεὺς, καίτοι διοικῶν πόλιν, ἣτις πρὸ τεσσαράκοντα μόλις ἐνιαυτῶν, ὑπὸ τὸν πάππον αὐτοῦ Μιχαὴλ Β', ἀντέστη κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν εἰς ἐχθρούς κραταιούς, ἐπὶ τῆς μεγάλης στάσεως τοῦ Στρατηγοῦ Θωμᾶ, καίτοι κατέχων τὸ φοβερόν ὄπλον τοῦ σκευαστοῦ πυρός, οὐδ' ἐσκέφθη περὶ ἀμύνης, ἀλλὰ σὺν τῷ Πατριάρχῃ Φωτίῳ εἰς τὸν ἐν Βλαχέρναις ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ μητρὸς παρεγένοντο, καὶ κει τὸ θεῖον ἐξελθοῦντο καὶ ἐξημενίζοντο. Εἶτα μεθ' ὑμνωδίας τὸ ἄγιον τῆς Θεοτόκου ἐξαγαγόντες ὁμοφρόνως, τῆ θαλάσῃ ἄκρως προσέβαψαν καὶ νημεῖας οὐσης, εὐθύς ἀνέμων ἐπιφοραί, καὶ τῆς θαλάσσης ἠρεμούσης, κυμάτων ἐπαναστάσεις ἀλλεπάλληλοι ἐγένοντο, καὶ τὰ τῶν ἀθέων Ῥώσων πλοῖα κατεάγησαν, ὀλίγων ἐκπεφυγῶν τὸν κίνδυνον.

Τῷ δὲ 906 ὁ Ἡγεμὼν Ὀλέγος, συγγενὴς τοῦ Ρουρίχου καὶ κηδεμὼν τοῦ ἀνηλίκου αὐτοῦ υἱοῦ Ἰγῶρ, ἐπεχείρησε νέαν μεγάλην ἐπιδρομὴν. Ὁ Ῥώσος χρονογράφος Νέστορ ἀφηγεῖται ὅτι διαχίλια ἦσαν τὰ ἐκπλεύσαντα πλοῖα, ὧν ἕκαστον ἐκόμιζεν ἄνδρας τεσσαράκοντα, παρείπετο δὲ καὶ δύναιμι πεζικῆ. Ἐν Βυζαντίῳ ἐθασίλευε τότε Λέων Σοφός, ἀνὴρ ἀπόλεμος καὶ τὸν χρόνον κατατρίβων περὶ τὴν συγγραφὴν τροπαρίων, ἐπιγραμμάτων καὶ ὕμνων· διὸ καὶ ἀμεριμνήσας

ἐφ' ὅσον οἱ βάρβαροι κατέστρεφον τὰ περίε, ἐπὶ τέλους ἀπηλλάγη αὐτῶν διὰ τῆς παροχῆς σπουδαίας χρηματικῆς δωρεᾶς, καὶ τῆς συνολογήσεως συνθήκης ἐμπορικῆς καὶ πολιτικῆς εἰς ἄκρον ἐνδιαφερούσης. Παραδόξως οὐδεὶς τῶν Βυζαντινῶν ἀναφέρει τὴν ἐπιδρομὴν ταύτην, πλὴν τοῦ Λέοντος Διακόνου, ἀορίστως τῆς συνθήκης μνημονεύοντος· ἀλλ' ὁ Νέστορ, περιγράφας λεπτομερῶς τὰ κατὰ τὴν στρατείαν, παρατίθεισιν αὐτὸ τὸ κείμενον τῆς διεθνούς πράξεως, ἣτις μαρτυρεῖ ὅτι συνεχεῖς ἦσαν ἕκτοτε καὶ μεταξὺ Βυζαντινῶν καὶ Ῥώσων σχέσεις· ἀναφέρεται δὲ ὅτι τὸ κείμενον τοῦτο ἐγράφη διὰ κινναβάρως ἐπὶ δύο περγαμηνῶν, ἀνταλλαγεῖσων, ἀφ' οὗ ὑπεγράφησαν, ἡ μὲν ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἡ δὲ ὑπὸ τῶν Πρέσβειων, προσεπακυρώθησαν δὲ τὰ συνολογηθέντα δι' ὄρκων, οὓς ὤμοσαν ἕκαστος κατὰ τὴν ἰδίαν πίστιν.

Καὶ ὅμως ὀλίγον ἴσχυσαν αἱ συνθήκαι αὗται, καθ' ὅσον μετὰ τριάκοντα μόλις ἔτη, τῷ 941, ὁ ἐνθλικιωθεὶς πλέον Ἰγῶρ, μαθὼν ὅτι οἱ στρατοὶ καὶ στόλοι τοῦ Βυζαντίου ἐνησχολοῦντο κατὰ τῶν Ἀράβων, ἐνόμισε πρόσφορον τὴν εὐκαίριαν πρὸς ἐκπόρθησιν τῆς πρωτεύουσας καὶ παρεσκεύασε πρὸς τοῦτο χίλια πλοῖα. Περίεργον ἀληθῶς γεγονός μαρτυροῦν ὅτι τὸ κράτιστον ἐκεῖνο τῶν Σλαυικῶν ἐθνῶν, ὡς καὶ τὰ ἕτερα πρὸ αὐτοῦ, οἱ Ἀράβες καὶ οἱ Βούλγαροι, μόλις ἀνδρωθέν, ὡς τέρμα πάντων αὐτοῦ τῶν ἀγῶνων ἐθεώρησε τὴν κατάκτησιν τῆς κλεινῆς πόλεως τοῦ Βυζαντος, ὄνειρον ὑπὲρ οὗ ἔχυσεν ἕκτοτε ὠκεανούς αἱμάτων, καὶ ὅπερ σήμερον ἐτι ἐπιδιώκει.

Οἱ Βούλγαροι, σύμμαχοι τοῦ Κράτους διατελοῦντες τότε, εἰδοποίησαν τὸν Ῥωμανὸν Λεκαπηνόν, Συμβασιλέα τοῦ ἀνηλίκου Πορφυρογεννήτου, ἀλλ' οἱ Ῥῶσοι κατέπλευσαν οὐχ ἦτον εἰς τὸν Βόσπορον κατ' Ἰόνιον, οἰκτρῶς ἐλεηλάτησαν τὰς δύο παραλίαις, διὰ βασιάνων ἐθανάτωσαν τοὺς πλείστους τῶν κατοίκων, καὶ ἰδίως τοὺς ἱερεῖς, καύσαντες συνάμα καὶ πάντας τοὺς ναοὺς. Ἡ πόλις ἀληθῶς οὐδεμίαν ἐνέκλειε μάχimon δύναμιν, ἀλλ' οἱ ναύσταθμοὶ ἦσαν πλήρεις, καὶ ἀνεκλήθησαν ἐπειγόντως οἱ ἐγγύτεροι τῶν Στρατηγῶν τοσοῦτον δὲ τελεσφόρος ταῦτα ἐνηργήθησαν, ὅστε μετ' οὐ πολὺ ἐκπλεύσας ὁ Πατρικίος Θεοφάνης μετὰ πυρφόρων καὶ δρομώνων, κατέλαβε τοὺς πολεμίους καυλοῦντας περὶ τὸ στόμιον τοῦ Εὐξείνου, καὶ πολλὰ μὲν τῶν πλοίων αὐτῶν κατέκαυσε, ἀλλὰ ἐβύθισεν αὐτανδρα, καὶ πλείστους ἔλαβεν αἰχμαλώτους.

Τὰ λείψανα τοῦ κατατροπωθέντος στόλου κατέφυγον τότε εἰς τὰ Σγόρα ἐπὶ τῆς Ἀσιατικῆς παραλίας καὶ τὰ πληρώματα διεσπάρησαν πρὸς ἀναζήτησιν τροφῶν· ἀλλ' ἐφορηήσαντες ὁ Πατρικίος Βάρδας Φωκᾶς καὶ ὁ Δομέστικος τῶν Σχολῶν Ἰωάννης Κουρκούας, δεινὴν ἐπήνεγκον

αὐτοῖς φθοράν. Τέλος δὲ μετὰ τρεῖς μῆνας, ἐγγίζοντας τοῦ χειμῶνος, οἱ Ῥῶσοι, πανταχόθεν πιεζόμενοι, ἀπεφάσισαν τὴν παλινόστησιν, καὶ πρὸς τοῦτο ἐπεχείρησαν νύκτωρ τὸν διάπλου ἀπὸ τῆς Ἀσιατικῆς παραλίας εἰς τὴν Θρακικὴν, ἵνα, τοιαύτην ἀκολουθοῦντες, ἐπανακάμψωσιν εἰς τὰ ἴδια· ἀλλ' ὁ Πατρικίος Ἰωάννης, ὅστις ἐπέτηρει αὐτοὺς πάντοτε, βράγδην ἐπιτεθείς, κατέστρεψεν αὐτοὺς ὅλοσχερῶς, οὕτως ὥστε ὁ Ἰγῶρ διεσώθη εἰς τὸν Κιμμέριον Βόσπορον μετὰ δέκα μόνον σκαφῶν.

Ταῦτα πάντα διηγοῦνται οἱ τε Βυζαντινοὶ καὶ ὁ Ἀραβὸς Ἐλμακίν καὶ ὁ Λουίπρανδος καὶ ὁ Νέστορ. Ὁ τελευταῖος οὗτος προστίθει ὅτι ὁ Ἰγῶρ ἐξεστράτευσε καὶ αὐτὴς μετὰ δύο ἔτη κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ λαθῶν παρὰ τοῦ κατορθωδῆσαντος Ῥωμανοῦ πλουσιώτατα δῶρα, ἐπέστρεψεν ἐκ τοῦ Ἰστροῦ, ὅπου εὕρισκετο εἰς τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ Κίεβον· συνεπεῖα δὲ τούτου, ἀνταλλαγεῖσων κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος Πρεσβειῶν, συνολογήθησαν νέαι συνθήκαι. Καὶ τὸ μὲν τελευταῖον τοῦτο τυγχάνει ἀναμφίλεκτον, καθ' ὅσον ὁ Νέστορ παρατίθεισιν αὐτὴς τὸ κείμενον, ἀλλὰ τὰ περὶ τῆς δευτέρας στρατείας φαίνονται διασκευασθέντα πρὸς ἐξοικονομήσιν τῆς φιλοτιμίας τῶν ἠττηθέντων.

Ὅπως δὲ διὰ τῶν συνθηκῶν τούτων παρεχωρήθησαν μὲν εἰς τοὺς Ῥώσους ἐμπόρους πλεονεκτήματα παρεμφερῆ πρὸς τὰ τῶν Ἑνετῶν καὶ Γενουησιῶν, ἀλλ' ὁ Ἡγεμὼν αὐτῶν, οὐ μόνον παρητήθη πάσης ἀξιώσεως ἐπὶ τῆς Κριμαϊκῆς Χερσονήσου, ἀλλὰ καὶ ὑπόχρεως κατέστη πρὸς παρακώλυσιν ἐνδεχομένης κατ' αὐτῆς ἐπιδρομῆς τῶν Βουλγάρων. Ἐπὶ πᾶσι δὲ μαρτυρεῖται ἡ προοῦσα τῶν σχέσεων ἀνάπτυξις· οἱ Ῥῶσοι κατέφθονον, κομίζοντας δέρματα, μηλωτάς, κηρόν, μέλι, δούλους, καὶ ἀπήρχοντο φέροντες μέταλλα ἐξαιρετασμένα, ὑψάσματα, καρπούς, καὶ οἶνους. Εἶχον δὲ μονίμους ἐγκαταστάσεις οὐ μόνον ἐν Βυζαντίῳ, ἀλλὰ καὶ τῇ Συρίᾳ, Βουλγαρίᾳ καὶ Χαζαρίᾳ.

Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 955 δεδραματίσθη γεγονός ἕτερον, ἀλλ' ἐπίσης ἀξιωμακρόν, ἡ ἐν Βυζαντίῳ βάπτισις τῆς Ἡγεμονίδος τῶν Ῥώσων Ὀλγας. Σύζυγος τοῦ Ἰγῶρος καὶ μήτηρ τοῦ τετάρτου Ἡγεμόνος Σβιατοσλαύου, ἠσφάλισεν ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ, τὴν ἀρχὴν διὰ πονηρᾶς ἀγριότητος καὶ σπανίας ἀμυ δεξιότητος, μεθ' ὃ, προβεβηκυῖα πλέον τὴν ἡλικίαν, κατέπλευσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπως ἀσπασθῆ τὸν χριστιανισμόν.

Εἶδομεν ἤδη ὅτι ὁ Πορφυρογέννητος, βασιλεύων κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, διὰ μακρῶν περιγραφῶν τὴν δεξιότητα τῆς Ῥωσίδος Ἀρχιεπίσκοπος Ἐλγας (λέξις Σκανδιναυικῆ σημαίνουσα τὴν φλόγα), ὡς ὀνομάζει αὐτὴν. Ἀπίθανον ὅμως

φαίνεται τὸ ὑπὸ Σλαύων χρονογράφων θρυλούμενον, ὅτι ὁ Ἀναξ ἐκεῖνος, δελεασθεὶς ὑπὸ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ κάλλους τῆς μεγάλης Δουκίσσης, ἐξεζήτησεν αὐτὴν εἰς γάμον. Καὶ πρῶτον ἡ Ὀλγα ἦν ἤδη ἐξηκοντούτις, τὸ δὲ σπουδαιότερον, ὁ Κωνσταντῖνος εἶχε σύζυγον τὴν Ἑλένην, θυγατέρα τοῦ Συμβασιλέως Λεκαπηνοῦ. Ἀφ' ἐτέρου, καίτοι περὶ τούτου σιωπᾶ ἡ «Βασιλείου τάξις», ἀναμφήριστον φαίνεται τὸ γεγονός τῆς βαπτίσεως, ἣτις ἐπήνεγκε τὴν εὐρείαν τοῦ χριστιανισμοῦ διάδοσιν μεταξύ τῶν Ῥώσων, ὧν οἱ πλείστοι ἐλάτρευον ἐτι τὰ εἰδῶλα.

(Ἔπεται συνέχεια) ΚΛΕΟΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Ἐπόμενος τῇ αἰτήσῃ τῆς διευθύνσεως τῆς «Ἐστίας» νὰ γράψω, ἐπὶ χημικῶν καὶ βιομηχανικῶν θεμάτων, πραγματείας δημῶδες ἦτοι καταληπτὰς εἰς τοὺς διαφόρους κύκλους τῶν ἀναγνωστῶν αὐτῆς, ἐθεώρησα καταλληλότερον, ὡς πρῶτον θέμα, νὰ ἀναπτύξω τί ἴνε ἡ χημεία· ἀν δὲ αἱ περὶ τοῦ πρώτου τούτου ἄρθρου κρίσεις δείξωσιν ὅτι ἐπετεύχθη ὁπωσδήποτε ὁ ἐπιζητούμενος σκοπός, θὰ ἐπικυλοῦθήσῃ καὶ ἄλλα.

Ο. Α. ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ.

* * *

— Εἰπέ μου σὲ παρακαλῶ τί πραγμα ἴνε αὐτὴ ἡ χημεία, περὶ τῆς ὁποίας τόσα καὶ τόσα ἀκούω πάντοτε;

— Ἡ χημεία φίλε μου, ἴνε κλάδος τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἐξετάζει δὲ τὰς μεταβολὰς, ἃς πάσχουσι τὰ σώματα ἐν αὐτῇ τῇ ὕλῃ αὐτῶν.

— Ἐξηγήσου σὲ παρακαλῶ καλῆτερον, διότι δὲν ἐννοῶ τί μεταβολὰς δύναται νὰ πάθωσι τὰ σώματα· τὸ ζῶον μένει ζῶον, χωρὶς νὰ τὸ μεταβάλλῃ ἡ χημεία εἰς ἄλλο τι, τὸ φυτὸν μένει φυτὸν, ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ λίθος.

— Ἡ παρατήρησίς σου δεικνύει ἀληθῶς ὅτι δὲν ἐνεβάθυνας εἰς τὸ πρᾶγμα· τὸ ζῶον μένει ἐπὶ τινα χρόνον ἐν τῇ ζωῇ καὶ ὑπάρχει εἴτε ὡς τράγος, εἴτε ὡς ἵππος ἢ ἄνθρωπος ἢ ἄλλο τι, καὶ ὁ λίθος δὲ ὑφίσταται εἴτε ὡς μαρμαρόλιθος, εἴτε ὡς πυρίτης (τσακμακόπετρα) κτλ. Δὲν δύναται δὲ ἡ χημεία νὰ μεταβάλλῃ τὸν τράγον εἰς λύκον, οὔτε τὴν συκὴν εἰς μηλέαν, οὔτε τὸν ἀσβεστόλιθον εἰς τσακμακόπετραν. Ἐξετάζει ὁ μὲν ἡ χημεία τὰς μεταβολὰς αὐτῆς συμβαινουσιν, ὡς πᾶς βεβαίως παρατηρεῖ, ἐπὶ τούτων καὶ τῶν λοιπῶν σωμάτων.

Ὅταν τὸ ζῶον καὶ δὴ ὁ ἄνθρωπος τελευτήσῃ ῥίπτεται εἰς λάκκον ἐκ χώματος, ἀν δὲ μετὰ τινα ἔτη ἀνασκαλίσωμεν τὸ χῶμα ἐκεῖνο δὲν θὰ εὕρωμεν ἔχον τῶν σαρκῶν ἐκείνων, μόνον δὲ σωρὸν ὁστῶν εὕρισκόμεν. Τί ἔγιναν λοιπὸν αἱ

σάρκες που έρεινεν ή τόση ύλη; εν μέρει μὲν ὑπὸ τῶν σκωλήκων κατεβρώθησαν, εν μέρει δὲ καὶ μετασυνετέθησαν ἢ ἀνελύθησαν εἰς τὰ μέρη των, εἰς ἀέρια διαδοθέντα εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν καὶ εἰς βευστὰ ἢ στερεὰ συμμιγμένα τῇ χῶματι ἐχρησίμευσαν δὲ ὡς λίπασμα εἰς τὸ χῶμα ἐκεῖνο μεθ' οὗ συνεμίγησαν καὶ κατέστησαν αὐτὸ εὐφορώτερον, ἢ ὅσον ἤθελε τὸ καταστήσει ἢ βελτίστη κοπρία.

Ἐκ τοῦ ἐδάφους ἐκεῖνου φύεται χόρτον, τὸ δὲ χόρτον τρώγει ἵππος τις ἢ τράγος, οὕτω δὲ τὰ μέρη τοῦ ἀνθρώπου εὐρίσκοντο πρῶτον εἰς τὸ χόρτον ἔπειτα δὲ εἰς τὸν τράγον, ἀν δὲ τὸν τράγον φάγη ἀνθρωπὸς τις θὰ ἔχη ἐν ἑαυτῷ μέρη ἐκ τῶν ὑπερζάντων ἐν τῷ πρώτῳ ἐκεῖνῳ ἀνθρώπῳ, οὕτω μεταβάλλεται συνεχῶς ἡ ὕλη, τὰς δὲ μεταβολὰς ταύτας ἐξετάζει ἡ χημεία, τῆς ἧποίας ἡ πρώτη ἀρχὴ ἢ βᾶσις εἶνε τὸ ἐξῆς ἀξίωμα: *Ἡ ὕλη μεταβάλλεται ἀλλὰ δὲν καταστρέφεται.*

— Τί μοῦ λέγεις ἀδελφέ, αὐτὰ δὲν τὰ πιστεύω, καὶ ὅταν ἐγὼ καύσω τεμάχιον ξύλου ἢ ἀνθρακὸς καὶ δὲν μένει ἄλλο ἢ μόνον μικρὸν ποσὸν τέφρας, ἐλάχιστον σχετικῶς πρὸς τὸ σῶμα ἐξ οὗ παρήχθη, δὲν κατεστράφη, δὲν ἀπωλέσθη διὰ παντὸς τὸ ξύλον;

— Ὅχι δὲν ἀπωλέσθη, μετεβλήθη ἀπλῶς εἰς ἀερίον τι, ὅπερ καλοῦμεν ἀνθρακικὸν ὀξύ ἢ ὀξυανθρακὰ, καὶ ὅπερ χρησιμεύει εἰς ἄλλα πάλιν δένδρα πρὸς ἀναπνοήν, ἵνα καὶ ἐκ τοῦ ἀνθρακὸς αὐτοῦ σχηματίσῃ τὸ ξύλον των.

— Ἀλλὰ πῶς γίνεται αὐτὸ τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ ἐκ τοῦ ξύλου καὶ τὸ ξύλον πάλιν ἐκ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος;

— Τὸ ξύλον συνίσταται κατὰ μέγα μέρος ἐξ ἀνθρακὸς ὡς γνωρίζεις ὁ ἀνθραξ ἀφ' ἑαυτοῦ δὲν δύναται νὰ καῖ, ἔχει ἀνάγκη καὶ ἀέρος, ὅστις εἶνε μίγμα δύο ἀπλῶν σωμάτων ἢ στοιχείων, ἅτινα καλοῦμεν Ἄζωτον καὶ Ὄξυγονον.

— Τί θὰ εἶπῃ πάλιν στοιχείον, Ἄζωτον, Ὄξυγονον;

— Στοιχεῖα καλοῦσιν ἐκεῖνα τὰ σώματα, ἅτινα δὲν δύναται νὰ χωρισθῶσιν εἰς ἄλλα καὶ ἐκ συνδυασμῶν ἢ ἐνώσεων τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται ἡ ὕλη, γνωρίζομεν δὲ τοιαῦτα 69 σήμερον, δύο δὲ τούτων εἶνε τὸ Ἄζωτον καὶ τὸ Ὄξυγονον, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὸν ἀέρα. Ἴνα ἐννοήσῃς καλῆτερον τὸ πρᾶγμα, δύνασαι νὰ παραβᾶλῃς τὰ στοιχεῖα ταῦτα μετὰ τὰ 24 ψηφία τοῦ ἀλφαβήτου ἐκ τῶν διαφόρων συνδυασμῶν τῶν ὁποίων σχηματίζονται κί λέξεις αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν γλῶσσαν.

— Ἐχει καλῶς, ἀλλ' ἐξηγήσέ μου, πλέον, τὰ τῆς μὴ καταστροφῆς τῆς ὕλης κατὰ τὴν καύσιν τοῦ ξύλου.

— Μάλιστα, ἐάν ἤθελες νὰ καύσῃς ξύλον τι εἰς μέρος ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀφῆρέθη ὁ ἀήρ, ἢ

ἀντικατεστάθη ὑπ' ἄλλου ἀερίου μὴ συντηροῦντος τὴν καύσιν, δὲν θὰ κατορθώσῃς τοῦτο, παρατηρεῖς καθ' ἑκάστην ὅτι πρὸς συντήρησιν τῆς πυρᾶς (καύσεως) εἰς τὰς καμίνους καὶ τὰ τσάκια, ἔχομεν ἀνάγκην συνεχῶς βεύματος ἀέρος, καὶ πρὸς ἐπίτευξιν τούτου κατασκευάζομεν καταλλήλους καπνοδόχους διατηροῦντας συνεχῆ βεύμα ἀέρος ἀνευ τοῦ ὁποίου δὲν θὰ ἦτο δυνατόν ἡ συντήρησις τῆς πυρᾶς ἢ ἐν ἄλλοις λόγοις τῆς καύσεως.

Τὸ ξύλον λοιπόν, ὁ ἀνθραξ καὶ αἱ ἄλλαι καύσιμοι ὕλαι ἔχουν ἀνάγκην ἀέρος ἢ Ὄξυγονοῦ ἵνα καῖσιν. Δὲν εἶνε δὲ ἡ καύσις ἄλλο τι ἢ συνένωσις τοῦ ἀνθρακὸς μετὰ τοῦ Ὄξυγονοῦ ἐξ ἧς σχηματίζεται νέον σῶμα, τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ.

— Αὐτὰ εἶνε ἴσως ὅλα ὀρθά, μοὶ φαίνεται ὅμως, ὅτι δὲν ἔλαβα ὠρισμένην ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐρώτησίν μου.

— Ἐχεις δίκαιον ἀλλὰ μὴ λησμονῆς ὅτι ἵνα ἐννοήσῃς τὴν ἀπάντησιν, ὀφείλεις νὰ γνωρίζῃς ὅσα σοὶ ἐξέθεσα. Ὅταν καίηται λοιπόν τὸ ξύλον, καὶ δὴ ὁ ἀνθραξ αὐτοῦ, σχηματίζεται ἀνθρακικὸν ὀξύ, ὅπερ ἵνε ἀερίον ἄχρουν, ἀόρατον. Σὺ δὲ νομίζεις ὅτι ὁ ἀνθραξ ἐλάθη ἐπειδὴ δὲν βλέπεις τὴν νέαν αὐτοῦ μορφήν. Ἐάν ὅμως ὁ χημικὸς λάθῃ ὠρισμένον βᾶρος ξυλάνθρακος καὶ τὸ καύση, φροντίσει δὲ νὰ συνάξῃ τὰ προϊόντα τῆς καύσεως, ἦτοι τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ καὶ ζυγίσῃ αὐτὸ προσθέτων καὶ τὸ βᾶρος τῆς ὑπολειφθείσης τέφρας, θὰ εὕρῃ ὅτι τὸ ἄθροισμα τῶν δύο τούτων βάρων ἵνε πολὺ μεγαλύτερον τοῦ βάρους τοῦ κέντους ἀνθρακὸς.

Καὶ ἂν π. χ. καύσῃς 10 δράμια καθαροῦ ἀνθρακὸς, θὰ εὕρῃς κατόπιν 36 ²/₃ δράμια ἀνθρακικοῦ ὀξέος. Κατὰ ταῦτα λοιπόν ὄχι μόνον δὲν ἐλάθη ἡ ὕλη τοῦ ἀνθρακὸς ἀλλὰ καὶ ἐτετραπλασιάσθη σχεδόν.

— Αὐτὸ μοὶ φαίνεται παράδοξον, καὶ εἰμαι περίεργος πῶς θὰ τὸ ἐξηγήσῃς.

— Ἀπλούστατα, ὁ ἀνθραξ αὐτὸς παρέλαβε σχεδόν τὸ τριπλάσιον βᾶρος Ὄξυγονοῦ ἐκ τοῦ ἀέρος ἵνα καῖ, ἦτοι μεταβλήθῃ εἰς ἀνθρακικὸν ὀξύ. Τώρα δὲ ὅπου ἐνόησας αὐτὰ δύναμαι εἶτι νὰ σοὺ ἐξηγήσω ὅτι καὶ κατὰ τὴν σῆψιν τοῦ ζῴου μετὰ θάνατον, ἡ ὁποία εἶνε εἶδος καύσεως, μεταβάλλεται ἡ ὕλη τοῦ πτώματος κατὰ μέγα μέρος εἰς ἀνθρακικὸν ὀξύ· τὸ ἀερίον τοῦτο συνιστάμενον ἐξ ἀνθρακὸς καὶ Ὄξυγονοῦ, ὡς ἦδη ἔμαθες, εἰσπνέουσι τὰ φυτὰ ἐν καιρῷ ἡμέρας, κρατοῦντα τὸν ἀνθρακὰ καὶ ἀποδίδοντα τὸ Ὄξυγονον εἰς τὸν ἀέρα.

Ἐκ τοῦ ἀέρος πάλιν λαμβάνουσι τὰ ζῶα τὸ Ὄξυγονον καὶ τὸ μεταβάλλουσιν εἰς ἀνθρακικὸν ὀξύ, παραλαμβάνοντα τὸν ἀνθρακὰ διὰ τῶν πνευμόνων ἐκ τοῦ αἵματος, ἦτοι ἐμμέσως ἐκ τῶν φυτικῶν τροφῶν, αἵτινες μεταβάλλονται ἐν τῷ ὀργανισμῷ τῶν φυτοφάγων εἰς αἷμα καὶ σάρκα,

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

ΚΙΝΕΖΙΚΑΙ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΕΙΣ

Β'.

H BORTH TON ΦΑΝΩΝ

Τῆς ἑορτῆς τῆς πρώτης τοῦ νέου ἔτους ἔπεται τάχιστα ἐν Κίνῃ ἡ ἑορτὴ τῶν Φανῶν. Δυνάμεθα μάλιστα νὰ εἰπώμεν ὅτι αὕτη εἶνε τὸ συμπλήρωμα ἐκείνης, ἀφοῦ ἡ μὲν τελευταία ἑορτάζεται ἀπὸ τῆς δεκάτης μέχρι τῆς δεκάτης πέμπτης ἡμέρας τῆς πρώτης σελήνης, αἱ δὲ ἐπὶ τῷ νέῳ εἶνε διακοπαὶ ἀρχίζουσιν ἀπὸ τῆς εικοστής ἡμέρας τῆς δωδεκάτης σελήνης τοῦ λήγοντος ἔτους μέχρι τῆς εικοστῆς ἡμέρας τῆς πρώτης σελήνης τοῦ ἀρχομένου ἔτους.

Κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον, πᾶσαι αἱ δημόσιαι ἐργασίαι καὶ ὑποθέσεις διακόπτονται. Αἱ σφραγίδες αἵτινες ἐπιτίθενται ἐπὶ τῶν ἐγγράφων ἀντὶ ὑπογραφῆς μένουσιν ἰγκλιεισμέναι εἰς τὰς θήκας των.

Τὸ ὄνομα εἰς τὴν περί ἧς ὁ λόγος ἑορτὴν περιέχει καὶ τὴν κυριωτέραν αὐτῆς πρωτοτυπίαν ἢ ἀποτελεῖ ἡ ἐν ἀπιστεύτῳ ποσότητι γινομένη χρῆσις τῶν παντοειδῶν φανῶν, οὓς κατασκευάζουσιν πρὸς φωταψίαν οἱ Κινέζοι τόσον πολυτελεῖς καὶ ποικιλομόρφους καὶ διὰ τόσῳ διαφόρων ὕλων ὥστε νὰ ἐξίσταται ἡ φαντασία τινός. Τὰ πενήκτα φανερὰ ἅτινα βλέπει τις κατὰ τὰς φωταψίας ἀλλαχοῦ βεβηχίως δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ χρησιμεύσουν ἐν Κίνῃ· τοῦτο δὲ εἶσαι μᾶλλον εὐνόητον ἂν προσθέσωμεν ὅτι κατὰ τὴν ἑορτὴν αὐτὴν δὲν ὑπάρχει γωνία τῆς εὐρυτάτης αὐτοκρατορίας ἧτις νὰ μὴ φωταγωγηταὶ θαυμασίως.

Διὰ νὰ σχηματίσῃ τις ἀμυδρὰν ἰδέαν τῶν φωταψιῶν μας δὲν θὰ εἶχεν ἢ νὰ φαντασθῇ τὰς ἀπειρομεγέθεις εὐρωπαϊκὰς ἀγορὰς τῶν ἀθυρμάτων κατὰ τὰ Χριστούγεννα πλήρεις διαφόρων φανῶν περιστάνοντα ἰππους, πρόβατα, λέοντας, ἐλέφαντας, στρατιώτας, ἵππους, ἀνθη, ἀλεξήλια, κωμικοὺς ἀνθρωπίσκους, φανταστικά ζῶα, κλπ. Ὅλαι αἱ ἀπομιμήσεις τῆς πραγματικότητος ἐνοῦνται πρὸς ὅλας τὰς ἐπινοήσεις τῆς φαντασίας διὰ νὰ μεταβάλλουν τὴν λεπτὴν μεταξὺ ἢ τὸν διαφανῆ χάρτην, ποικιλοτρόπως κοπτόμενα καὶ συγκολλώμενα, εἰς πολυχρόμους φανούς περιστάνοντας παντὸς εἶδους εἰκόνας, ἄλλοτε ἀπλοῦς καὶ ἄλλοτε μὲ διπλοῦν χῶρισμα, περιστροφικοῦς, οἵτινες κινούμενοι ὑπὸ τοῦ ἀνέμου γυρίζουσιν ἐπιδεικνύοντες τὰ ἐπὶ τῶν διαφόρων αὐτῶν μερῶν ὁμοιώματα καὶ τὰς ἀναριθμήτους παραστάσεις.

Ἀνά τὰς πλατείας, ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν μουσικῶν ὀργάνων, περιάγεται γιγαντώδης φανός

ἐξ ὧν πάλιν οικοδομεῖται τὸ σῶμα τῶν κρεοφάγων. Ὡς δὲ ἔμαθες ἦδη τὸ ζωικὸν σῶμα οὐ μόνον διὰ τῆς ἀναπνοῆς, ἀλλὰ καὶ θανάτου, διὰ τῆς σήψεως, παράγει ἀνθρακικὸν ὀξύ.

Σοὶ ἐπαναλαμβάνω μετὰ τὰ ἄνω ὅτι χημεία εἶνε ἡ ἐπιστήμη ἡ ἐξετάζουσα τὰς οὐσιώδεις μεταβολὰς τῆς ὕλης.

— Ἐχω ἀκόμη μίαν ἐρώτησιν νὰ σοὶ κάμω· πῶς ἔρα πείθεται ὁ χημικὸς περὶ τῆς παρουσίας τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος, ὅπερ παράγεται κατὰ τὴν ἀναπνοήν, τὴν σῆψιν, ἢ τὴν καύσιν, καὶ πῶς περίπου δύναται νὰ προσδιορίσῃ τὸ ποσὸν τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος, τὸ ὁποῖον παρήχθη κατὰ τὴν καύσιν τοῦ ὠρισμένου ποσοῦ ἀνθρακὸς;

— Θὰ σοὺ ἐκθίσω ἓνα τρόπον γενικὸν ἵνα ἐννοήσῃς τὸ πρᾶγμα.

Ἐπάρχουσι σώματα ἀπορροφῶντα ἀνθρακικὸν ὀξύ ἢτοι ἐνούμενα μετ' αὐτοῦ. Τοιοῦτον π. χ. ἵνε ἡ ἄσβεστος, ἣν μεταχειρίζονται οἱ κτίσται. Θὰ παρατηρήσῃς βεβηχίως ὅτι ὅταν σβισθῇ ἡ ἄσβεστος ἐντὸς λάκκου ἢ δεξαμενῆς μετ' ἀφρόνου ὕδατος, εἰς μὲν τὸν βυθὸν μένει λευκὴ στερεὰ οὐσία, ἡ ἐσβεσμένη ἄσβεστος, ἄνωθεν δὲ ἐπιπλεῖ ἀφρονὸν ὕδωρ διαυγές.

Τὸ ὕδωρ τοῦτο ἐνέχει διακελυμένην ἄσβεστον· ἂν λάβωμεν ἐντὸς δοχείου τινος ὠρισμένον βᾶρος τοῦ ὕδατος τούτου καὶ ἐν εἰσάξωμεν ἐντὸς αὐτοῦ τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ, εἴτε τὸ παραγόμενον εἰς τοὺς πνεύμονας ἐμφυσῶντες αὐτὸ τῇ βοήθειᾳ καλαμίου διὰ τοῦ στόματος, εἴτε διουχετεύοντες τὸ κατὰ τὴν καύσιν τοῦ ἀνθρακὸς παραγόμενον, θὰ παρατηρήσωμεν ὅτι τοῦτο θολοῦται καὶ βαθμηδὸν ἀποτίθεται εἰς τὸν πυθμένα τοῦ δοχείου λευκὴ κόνις ἀδιάλυτος ἐν ὕδατι, ἧτις δὲν ἵνε ἄλλο τι ἢ μάρμαρον ἢ ἄσβεστος· προσλαμβάνει τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ καὶ σχηματίζει μετ' αὐτοῦ τὴν ἐνώσιν, ἧτις εὐρίσκεται ἐν τῇ φύσει ὑπὸ τὸ ὄνομα μάρμαρον. Δὲν ἔχομεν λοιπόν ἢ νὰ ζυγίσωμεν τὸ ἄσβεστον ὕδωρ καὶ μετὰ τὴν διοχέτευσιν τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος, ἢ δὲ διαφορά τοῦ δευτέρου βάρους ἀπὸ τοῦ πρώτου μὲς δεικνύει τὸ ποσὸν τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος, ὅπερ παρήχθη ὑπὸ τῆς καύσεως ὠρισμένου ποσοῦ ἀνθρακὸς καὶ ἀπερροφήθη ὑπὸ τῆς ἄσβεστου.

— Μίαν τελευταίαν ἐρώτησιν εἶτι· πῶθεν ἔλαβεν ἡ ἐπιστήμη αὕτη τὸ ὄνομα χημεία;

— Κατὰ τινὰς μὲν ἐκ τῆς λέξεως χυμὸς καὶ τότε πρέπει νὰ γράφῃται χυμία, κατ' ἄλλους δὲ, ὧν καὶ πιθανωτέρα ἡ γνώμη, ἐκ τῆς κοπτικῆς ὀνομασίας τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου Χέμ· ἡ λέξις χέμ σημαίνει μέλαιναν γῆν, οἷα εὐρίσκειτο ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἦτο τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐρεύνης τῶν ἀρχαίων φυσιοδιφῶν. Ἐκ ταύτης μετὰ τοῦ ἄρθρου al, ἐγένετο ἡ λέξις al-chemie, ἀλλοχμεία καὶ κατόπιν chemi καὶ chemie = χημεία.

παριστων τον δράκοντα. Ο σκελετός του φανού τούτου κατασκευάζεται εκ λυγαριάς καλυπτομένης υπό διαφανούς υφάσματος, έναχου δέ και υπό χρωματιστού κοπτομένου και συναρμοζομένου ούτως ώστε να εικονίζη τας φολίδας του δράκοντος: στηρίζεται δέ επί ραβδίων άτινα κρατούσιν οι φέροντες αυτόν. Η πομπή αυτή περιέρχεται τας όδους, ο δ' επιθυμίων δύναται να προσκαλέση αυτήν να σταματήσει πρό της οικίας του ή να εισέλθη εις την αύλήν του, ρίπτων πυροκρόταλα ίνα είδοποιήση τους φέροντας αυτόν ότι θέλει ν' απολαύση την παράστασιν του θεάματος κατ' οίκον.

Η παράστασις συνίσταται εις την περιστροφήν του παριστωντος τον δράκοντα φανού άφ' ύλων αυτού των μερών όπως γείνη όρατός υπό πάσας τας όψεις του. Μετά τό πέρας δέ αυτής ο οικοδεσπότης προσφέρει εις τους μουσικούς και εις τους κρατούντας τον φωνόν οίνον και γλυκίσματα, ούδέποτε όμως χρήματα· διότι οι αποτελούντες την πομπήν άνήκουν πάντοτε εις τας καλλιτέρας κοινωνικάς τάξεις και συνεταιρίζονται μόνον προς διασκέδασιν και λαμπροτέραν τέλεσιν της προσφιλους και δημοτικής εορτής. Και εκ τούτου δ' εύνόητος βεβαίως κηθίσταται ή λαμπρότης μεθ' ης εορτάζεται και ή μεγαλοπρέπεια των λιτανειών τούτων του δράκοντος, προς ός μόλις κίπως άσθενώς θα ήδύναντο να συγκριθώσιν και εύρωπαϊκά και στρατιωτικά λαμπροδραμόνια.

Όταν έν οικογενεία τινί ύπάρχη κατά την εποχήν αυτήν νεόνυμφος, οι συγγενείς της την ήμέραν ταύτην τή αποστέλλουν φωνόν παριστωντα θεότητα κρατούσαν από της χειρός παιδίου. Αν δέ κατά τό άμέσως επόμενον έτος ή νεαρά γυνή δέν έχει αποκτήση ακόμη τέκνον, τότε τή αποστέλλουν άλλον φωνόν εικονίζοντα πορτοκάλλιον. Είνε δέ τούτο ως πρόσκλησις εις την επιτέλεσιν του καθήκοντος πάσης γυναικός ήτις τή απευθύνεται ούτω δια λογοπαίγνιου, της λέξεως πορτοκάλλιον ούσης έν τή κινεζική γλώσση συνωνύμου προς την φράσιν «κάμε γρήγορα.»

Οι ναοί εκάστης συνοικίας αποστέλλουν επίσης τοιούτους φανούς εις πάσαν έν αυτή οικίαν, έν ή έτελέσθη προσφάτως γάμος ή γέννησις ή ής ο οικοδεσπότης έσχεν άρτίως φιλολογικήν τινα επιτυχίαν. Αί παραστάσεις δέ άς εικονίζουν οι φανοί ούτοι διαφέρουν πάντοτε αναλόγως των περιστάσεων έφ' αίς αποστέλλονται και οι φέροντες αυτούς συνοδεύονται πάντοτε υπό όρχήστρας.

Εις τας γωνίας πάσης όδου ύψούνται άλλοι πάλιν τοιούτοι φανοί, έφ' ών είνε επιγεγραμμένα αινίγματα, γρίφοι ή προβλήματα διάφορα προτεινόμενα εις λύσιν τή εύφυίαν των διαβατών

οί νσημονέστεροι, οι εύρίσκοντες την επιτυχεστέραν λύσιν, λαμβάνουσιν εις άμοιβήν δώρα συνιστάμενα εις δεσμίδας ταχυδρομικού χάρτου, φαλίδια μελάνης, χρωστήρας, πυροκρόταλα, ζαχαρωτά, κλπ. Όταν δέ τό αίνιγμα τό προβλλόμενον εις λύσιν είνε λογοπαίγνιον εύφυές ή όταν ή άπάντησις είνε άστεία, θορυβώδεις τότε άντηγούσιν οι γέλωτες των συναθροισζομένων, σκορπίζοντες παντού την εύθυμίαν.

Άλλότε, επί της δυναστείας των Χό, οι νυκτερινοί περίπατοι ήσαν άπηγορευμένοι. Άλλά, κατά τας ήμέρας των εορτών τούτων, έξαιρετικώς, αί πύλαι της πόλεως έμενον όρθάνοικτοι και τά σιδηρά κλειθρα τά χρησιμεύοντα προς κλείσιμον των κλειδίων των γεφυρών άφηρούντο άφίνοντα έλευθέραν την διόδον. Αναφορικώς δέ προς την εποχήν ταύτην ή δημόδης ποιήσις ύμνησεν έν γνωστοτάτω ποιήματι ως εξής τας νύκτας αυτές της κοινής εύθυμίας:

«Τά δέντρα, κατακόκκινα, και τ' άσημένια φύλλα
Τόσα μπουκέτα μοιάζουνε άμεσα τ' τη μαύρη νύχτα·
Κατάφωτα λαμποκοπούν τά διάπλατα γεφύρια
Δίχως καμμία κλειδαριά και σίδηρο κανένα·
Τ' άλογα τρέχουσε παντού με πόδια φτερωμένα
Με σύννεφα σκόνη άχνή γεμίζοντας τους δρόμους·
Και τό φεγγάρι τό λαμπρό με τό καθαρίο φώς του
Βγαίνει ψηλά τ' τον ουρανόν να φέξη τ' τους διαβάτας...
Εις τους διαβάτας—μυρορρηούς, χαριτωμένους κόραις,
Πού τραγουδούν κει πού περνούν με τόση γλύκα
Όπου νομίζεις πως άκούε τό ξακουστό τραγούδι·
Έκεινο, του Λό-Μέι-Χαό, πού λίγος τό γνωρίζουν...
Αύτην τή νύχτα περπατεί καθένας όπου θέλει,
Γι' αυτό, μη βιάζεσαι πολύ ν' άδειάσης, ώ κλειψύδρα!»

Άλλο περιγραφικόν ποιήμα άφιερωμένον επίσης εις την εορτήν ταύτην λέγει:

«Από ψηλ' άπ' τον ουρανόν τ' ένα λαμπρό άμάξι
Δυό φοίνικες άργά-άργά πετούνε, κατεβαίνου·
Κι' άπ' της θαλάσσης τό βυθό άργά-άργά ανεβαίνου·
Ένα βουνό τ' τή ράχη τους κρατώντας έξη δράκονα.»

Άλλοι στίχοι του αυτού ποιήματος:

«Ποιά τάχα χέρι εύσπλαγχνικό, αγαπημένο χέρι,
Όλους τους σπόρους του λωτού αυτούς να έξη ρίξη
Π' άνοβολού, μυρίζουσε, από μιάν άκρη τ' άλλη;...»

Όλα αυτά νομίζω ότι άποδεικνύουν πόσον λαμπρά είνε ή δημοφιλής αυτή εορτή. Άλλ' εκτός των κοινών συναθροίσεων και πανηγύρεων τελούνται επίσης έν εκάστη οικία οικογενειακά τελεταί, πολυτελή δείπνα, πανδικαίαι, έν αίς έν σπονδαίς οίνου και άπαγγελιάς ποιήσεων εύθυμούσιν οι συγγενείς μέχρι της πρωίας, ένφ' έξω άκούεται ο θόρυβος άγρυπνούντος επίσης και εύωχουμένου πληθους, έν τω μέσω της φωταψίας, ήτις είνε ίσως τόσφ μάλλον περίεργος και λαμπρά καθόσον οι φανοί έχουν επί των εύρωπαϊκών δι' ήλεκτρικού φωτός ή άερίου φωταψιών ταύτην την ύπεροχήν ότι τό φώς των είνε γλυκύτερον και ότι παρουσιάζουν τσαούτην ως είπομεν ποικιλίαν εικόνων και παραστάσεων συμπλεκόμενων και συνθεομένων έν γραφικωτάτη και ποιητική άτάξει και άνωμαλία.

ΧΡΟΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ — ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ — ΤΕΧΝΑΙ

~*~*~*~

Ο έλλην άστρονόμος ό κ. Δ. Αιγινήτης υπέβαλεν εις την έν Παρισίους 'Ακαδημία των 'Επιστημών υπόμνημα ή μάλλον ανακάλυψιν επιστημονικήν, περιποιούσαν μεγίστην τιμήν εις τό 'Ελληνικόν έθνος. Το υπόμνημα τούτο άνέγνω έν τή 'Ακαδημία ο Διευθυντής του έν Παρισίους 'Αστεροσκοπείου κ. Mouchet, είνε δέ έργον του έν τω αυτώ αστεροσκοπείφ ήμετέρου άστρονόμου. Μετά θερμών συγχαρητηριων έσφιξαν την χείρα του έλληνος επιστήμονος οι έν Παρισίους συναδέλφοι του, ο δέ ειρήμένος διευθυντής μελέτησας μετά του ίδιου τό υπόμνημα, τον απέκάλεσε «τιμήν της 'Ελλάδος».

Ίδου έν όλίγοις περί τίνος τό ζήτημα:

Όλόκληρος ή αστρονομία στηρίζεται επί του άμεταβλήτου της άποστάσεως των πλανητών από του ήλιου. Εάν ένεκα των άμοιβαίων έλξεων των πλανητών αί άποστάσεις τούτων από του ήλιου μετεβάλλοντο, έστω και κατ' ελάχιστον έτησίως, μετά χιλιάδας τινάς επών ή προσέγγις ή απομάκρυνσις αυτών από του ήλιου θα ήτο τοιαύτη, ώστε και κατά τας δύο ταύτας περιπτώσεις τό ήλιακόν σύστημα φυσικώ τω λόγω θα καταστρέφετο. Τούτο, τό άμεταβλήτον δηλ. των άποστάσεων, εξήτησαν ν' αποδείξουν και ενόμισαν ότι απέδειξαν οι έξοχώτεροι των γάλλον άστρονόμων και μαθηματικών, έν οις οι Laplace, Lagrange κλπ. Έθεωρείτο λοιπόν άποδεδεγμένον και οίονει δεδομένον έν τω 'Αστρονομία· άλλ' ο ήμέτερος άστρονόμος δια του ύπομνήματός του, στηριζόμενου ολοκληρού επί μαθηματικών ύπολογισμών, κατέρριψε την μέχρι τούδε κρατούσαν θεωρίαν και απέδειξε τό εναντιον· αί άποστάσεις λέγει των πλανητών από του ήλιου μεταβάλλονται διαρκώς. Χωρίς όμως να περιορισθή εις μόνην την θεωρίαν, έφήρμοσεν αυτήν επί της κινήσεως της Γης και του Κρόνου, ανεκάλυψε δέ ότι ο ήμέτερος πλανήτης, ή Γη, και ο πλανήτης Κρόνος προσεγγίζουσιν ήδη προς τον ήλιον. Θα καταστραφή λοιπόν ο κόσμος; Όχι, λέγει ή Γη θα βαδίξη προς τον ήλιον επί 20,000 έτη, είτα θ' άρχιση ν' απομακρύνεται άπ' αυτού επί άλλα τόσα έτη και είτα θα επαναλάβη και πάλιν την προς αυτόν πορείαν της και ούτω καθέξής, πλησιάζουσα και απομακρυνόμενη διαρκώς. Άλλά ή Γη, επί 20,000 έτη προσεγγίζουσα προς τον ήλιον, δέν θα φθάση άράγε εις τόσον μικράν άπόστασιν, ώστε ή μέν θερμότης να είνε άφόρητος, ή δέ επ' αυτής ζωή άδύνατος; Και τό ζήτημα τούτο έλυσεν ο κ. Αιγινήτης ή προσέγγις ως και ή απομάκρυνσις της Γης από του ήλιου θα είνε τοιαύτη, ώστε ουδέμία είδική έπιρροή θα είνε δυνατόν να παρατηρηθή.

Το άνωτέρω υπόμνημα στηρίζεται επί έξόχου δυνάμεως μαθηματικών ύπολογισμών, ή ακρίβεια των όποιων εκίνησε τον θαυμασμόν ολοκληρού του έν Παρισίους μαθηματικού και άστρονομικού κόσμου, προσέθηκε δέ εις την επιστήμην θεωρίαν, ήτις αποτελεί μίαν των σπουδαίων ανακαλύψεων του αιώνα.

Ο διευθυντής του έν Παρισίους αστεροσκοπείου άπέστειλεν άλλοτε κολακευτικώτατον έγγραφον προς την σύγκλητον του ήμετέρου Πανεπιστημίου, εκφράζων έν τέλει την λύπην του περί του κ. Αιγινήτου, προτιθέμενου να κατέλθη εις την 'Ελλάδα και στερούντος τό έν Παρισίους αστεροσκοπείον ενός τοσοούτου έξόχου άστρονόμου.

Νέα βιομηχανία κατασκευής έλαιου εξ άραβοσίτου επενοήθη έν 'Αγιώ Λουδοβίκφ των 'Ηνωμένων

Αί διάφοροι άρχαί λαμβάνουν επίσης μέρος εις την φωταψίαν. Όταν οι ύπάλληλοι έξέρχονται εις τας όδους την νύκτα συνοδεύονται πάντοτε υπό φανών έφ' ών αναγράφονται δι' ερυθρών σημείων τό όνομα και οι τίτλοι αυτών. Την κυρίαν δέ έσπέραν της εορτής, οι φανοί ούτοι κρέμονται έξωθεν της οικίας του ύπαλλήλου, ως τόσα επισκεπτήρια δι' ών εύχεται «και του χρόνου» εις τον λαόν.

Έννοείται τέλος ότι και οι μικροί, άνευ των ύποίων δέν δύναται να ύπάρξη άληθής χαρά, δέν αποκλείονται της εορτής. Έλήφθη και περί αυτών πρόνοια. Δια τά παιδία κατασκευάζονται ιδιαιτέρας ποικίλοι χάρτινοι φανοί παριστωντες πορτοκάλλια κυρίως και έν γένει όπωρικά, έν τω μέσω των όποιων ταύτα εισάγουν μίαν κηρίνην λαμπάδα και τους περιφέρουν έπειτα, πολυχρώμους και λάμποντας διαφοροτρόπως.

Έν ένι λόγω, δέν ύπάρχει γωνία, μέρος ή φωταγωγούμενον. Και αν κατά την νύκτα αυτή ήτο δυνατόν να ίδη τις, άφ' ύψηλου άεροστάτου, περιλαμβάνων αυτήν δι' ενός βλέμματος, ύλην την Κίναν, θα την έβλεπεν ίσως ως άλλον μικρόν ουρανόν κάτω επί της γης, άστερόεντα, κατάφωτον από χιλιάδας εκατομμυρίων φανών. Και ο εκπληκτος άεροναύτης, μ' όλην την ύπόληψιν ήν θα έτρεφεν ίσως προς τον πολιτισμόν της Δύσεως, δέν θα ήδύνατο βεβαίως ή να θαυμάση τά φώτα των Κινέζων...

(General Tcheng-Ki-Tong)

M.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Υπάρχουν άνοησiai πολύ καλά ένδεδυμένοι, όπως υπάρχουν και πολύ καλά ένδεδυμένοι άνόητοι.

*

Πρέπει να είνε τις πρώτον δικαίος και έπειτα γενναιοφρων, όπως πρέπει να φορη πρώτον ύποκάμισον και έπειτα σκούφον.

*

Αί γυναίκες δίδουσιν εις την φιλίαν μόνον ό,τι περισσεύει από τον έρωτα.

*

Πλουσιώτατος των ανθρώπων είνε ο οικονόμος· πτωχότατος ο φιλάργυρος.

*

Η γενναιοφροσύνη είνε ο έλεος των εύγενών ψυχών.

*

Η άλλαγή του σурμού είνε φόρος δν επιβάλλει ή βιομηχανία του πτωχού εις την ματαιότητα του πλουσίου.

*

Χαίρε και κάμνε τους άλλους να χαίρωσι, χωρίς να βλάπτεις τον εαυτόν σου ή τους άλλους... Ίδου εις τί συνίσταται πάσα ή ήθική,

Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἐξ ἐνός ἑκατολῆτρον ἀραβοσίτου καλῶς θλιβομένου καὶ διυλιζομένου παράγονται 12 καὶ πλέον λίτραι ἐλαίου καθαροῦ, εὐγεύστου, ἡλεκτρούρου· οἱ δὲ πυρήνες χρησιμοποιοῦνται εἰς τροφήν τῶν ζώων. Ἐπειδὴ δὲ ἡ παραγωγή τοῦ ἀραβοσίτου ἐν Ἀμερικῇ εἶνε ἀφθονοτάτη, ὁ ἐκ τῆς νέας ταύτης βιομηχανίας δημιουργούμενος συναγωνισμὸς εἶναι ἀρκούντως ἐπιφοβὸς εἰς τὰς ἐλαιόφρους χώρας τῆς Εὐρώπης.

Νέα διωρυξ ναυσιπλοίας κατασκευάζεται ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐνοῦσα τὸ Μάντσεστερ μετὰ τοῦ Λίβερπουλ. Ἡ διωρυξ αὕτη ἔχουσα μῆκος μὲν 56 χιλιόμετρον, βάθος δὲ 7—9 μέτρον καὶ πλάτος 192 μ. θ' ἀποπερατωθῆ ἐν βραχεῖ χρόνῳ διότι ἐργάζονται πρὸς κατασκευὴν αὐτῆς πολλαὶ μηχαναὶ καὶ δεκακιστῆλιαι ἐργάται. Ὁμοίως θ' ἀποπερατωθῆ λίαν προσεχῶς καὶ ἑτέρα μεγάλη διωρυξ ναυσιπλοίας ἡ τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου, ἐν Καναδᾷ μετὰ τοῦ Δοντρεᾶλ καὶ Κερπέκ. Ἡ διωρυξ αὕτη, εἰς τῆς ὁποίας τὴν κατασκευὴν ἀσχολοῦνται ἄπο 38 ὄλων ἐτών, ἔχει μῆκος μὲν 65 χιλιόμετρον, κεντρικὸν δὲ βάθος 12 μέτρον.

Ἀπόσπασμα ἑλληνικῆς κωμωδίας εἰς δωρικὴν διάλεκτον, τὸ πρῶτον καὶ μέχρι τοῦδε μοναδικὸν λείψανον τῆς ἀρχαίας δωρικῆς κωμωδίας ἐδημοσιεύθη ἐσχάτως μετ' ἑκτενῶν ἐρινηνευτικῶν ὑπομνημάτων ὑπὸ τοῦ Gomperz ἐν τῷ πέμπτῳ τόμῳ τῶν Ἀνακοινώσεων ἐκ τῆς συλλογῆς τῶν παύρων τοῦ ἀρχιδουκῆς Ράινερ. Τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ δώδεκα ἐν ὄλω στίχων, μετ' ἀρχαίων ἐξηγητικῶν σχολίων, ἐλήφθη δ' ὡς εἰκάζει ὁ ἐκδότης ἐκ τοῦ Ὀδυσσεὺς αὐτομόλου, κωμωδίας τοῦ Ἐπιχάρμου. Περιεσώθη ἐν φύλλῳ παύρου, τῆς πλουσιωτάτης συλλογῆς τοῦ ἀρχιδουκῆς Ράινερ· ἐγράφη δὲ πιθανῶς κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ αὐτοκράτορος Αὐγούστου.

Ἡ ἐν Λιψία Ἰαβλονόσκειος ἑταιρεία ὤρισεν ἀγῶνα πρὸς συγγραφήν ἀρχαιολογικῆς πραγματείας, θέμα ἐχούσης τὰς ἑταιρίας καὶ τοὺς τίτλους παρ' Ἑλλήσι κατὰ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς καὶ τὰς ἐπιγραφάς. Τὸ γέρας εἶναι χιλιόμακρον, ἡ δὲ προθεσμία τῆς υποβολῆς τῶν χειρογράφων λήγει τῇ 18|30 Νοεμβρίου 1891.

Ἰπὸ τὸ ὄνομα Νικόλαος Ῥωμανῶφ, ἦτοι τὸ οἰκογενειακόν του, ὁ ἐξάδελφος τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας μέγας δούξ Νικόλαος Μιχαήλοβιτς ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως ἐν Πετρούπολει σπουδαίαν μονογραφίαν περὶ κολοσπέτρων. Πρὸς σύνταξιν αὐτῆς ἡσχολήθη ἐπὶ πολλὰ ἔτη, καὶ πολλὰς ἑκατοντάδας χιλιάδων δραχμῶν ἐδαπάνησε πρὸς ἐκδοσιν τοῦ ζωολογικοῦ τούτου ἔργου του, τυπωθέντος εἰς ὀλίγα ἀντίτυπα, ἅτινα θὰ διανεμηθῶσι δωρεὰν εἰς τινὰς μεγάλας βιβλιοθήκας καὶ εὐαριθμοὺς ὀνομαστοὺς ἐπιστήμονας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΔΗΜΟΣΙΑΙ ΚΗΔΕΙΑΙ ΠΑΡ ΑΡΧΑΙΟΙΣ

Ἐν τῇ θέσει, ὅπου ἔκειτο ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ πόλις Ὀλβία, ἐν Ῥωσσίᾳ, εὐρέθη μετ' ἄλλων πολλῶν καὶ περίεργός τις ἐπιγραφή, ἐξ ἧς καταδεικνύεται ὅτι αἱ δημόσιαι ταφαὶ ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἐγίνοντο κατὰ τοὺς πρὸ Χριστοῦ χρόνους ἀπαραλλάκτως σχεδὸν ὡς σήμερον. Οἱ παρὰ τὸν Βορυσθένην εἰς τὰ βάθη τῆς Σαρματίας οἰκούντες Ἕλληνας ἀποικοί, οἱ Ὀλβιοπολίται ἐπεδαψίλευον τὰς αὐτὰς τιμὰς εἰς τοὺς ὑπὲρ πατρίδος ἀγωνισθέντας συμπολίτας των καὶ ὤριζον ἐπὶ τῷ θανάτῳ των τὰς αὐτὰς ἐνδείξεις πένθους, οἷας ἀναγράφουσι καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν τὰ κανονίζοντα

τὰ τῆς κηδείας ἐπισήμων ἀνδρῶν ὑπουργικὰ προγράμματα. Ἡ ἐν λόγῳ ἐπιγραφή εἶναι ψήφισμα γραφέν ὑπὲρ Νικηράτου τινός, φρονεουθέντος ἐν συμπλοκῇ πρὸς τοὺς ἐχθρούς. «Ὅπως ἐπιφανεστέρως τύχη παρὰ πάντας τῆς τιμῆς» ἡ βουλή καὶ ὁ δῆμος Ὀλβιοπολιτῶν ἐψήφισε: Α'.) Νὰ γείνη ἡ προσήκουσα ἐπίσημος κηδεία: «τὸ μὲν σῶμα αὐτοῦ εἰσκομισθῆναι εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὴν καθήκουσαν κηδείαν». Β'.) Νὰ κλεισθῶσιν εἰς ἐνδειξιν πένθους τὰ ἐργαστήρια: «κλεισθῆναι δὲ τὰ ἐν τῇ πόλει ἐργαστήρια». Γ'.) Οἱ πολῖται νὰ παρακολουθήσωσι τὴν ἐκφοράν μελανειμονούντες: «μελανειμονήσαι τε τοὺς πολίτας καὶ παρέπεσθαι τῇ ἐκφορᾷ ἅπαντας». Δ'.) Οὐδ' οἱ στέφανοι ἐλείπον, ὠρίζετο μάλιστα ἡ κατασκευὴ χρυσοῦ τοιοῦτου ὑπὸ τοῦ δήμου: «στεφανωθῆναι τε αὐτὸν ὑπὸ τοῦ δήμου χρυσοῦ στεφάνῳ». Ε'.) καὶ ἐπὶ πᾶσι ἀπεφασίζετο ἡ ἴδρυσις ἀνδριάντος εἰς θέσιν ὀρισθησομένην ὑπὸ τῶν συγγενῶν τοῦ θανόντος: «ἀνασταθῆναι τε αὐτοῦ καὶ ἀνδριάντα ἐπιπικόν, ἐν ᾧ ἂν τόπῳ οἱ προσήκοντες αὐτοῦ βούλωνται καὶ ἐπιγραφὴν δοῦναι τὴν δε» κτλ.

Η ΝΕΚΡΑ ΜΟΜΜΙΑ

Εἰς στρατηγὸς τῆς πρώτης γαλλικῆς αὐτοκρατορίας, ἀνὴρ οὐδὲν ἄλλο γνωρίζων ἢ τὴν τακτικὴν τοῦ πολέμου, παρήγγειλεν εἰς ὑπάσπιστήν του μεταβαίνοντα εἰς Αἴγυπτον νὰ φέρῃ μίαν μομμίαν:

—Ὅλος ὁ κόσμος ὀμιλεῖ γιὰ μούμμιας, ἐγὼ ποτὲ δὲν εἶδα, δὲν ξεῦρω τί εἶναι μὴ λησμονήσης τὴν παραγγελίαν μου.

Μετὰ ἐνέτος ὁ ἀξιωματικὸς ἐπανέρχεται καὶ σπεύδει εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ στρατηγοῦ.

Καὶ ἡ μούμια μου;

—Κάτω τὴν ἔχω.

—Νὰ τὴν φέρουν εὐθὺς ἀπάνω, προστάσσει ὁ στρατηγὸς καὶ σπεύδει ἀνυπομονῶν πρὸς τὴν κλίμακα.

Δύο στρατιῶται ἀναβαίνουνσι κομίζοντες κιβώτιον ἀκριβοῦσι τὸ κάλυμμα καὶ τὰ ἐσωτερικὰ περιτυλίγματα, ἐνῶ ὁ στρατηγὸς κύπτων προσηλώνει βλέμματα πλήρη περιεργίας εἰς τὸ βάθος. Αἰζῆνης ἐγείρεται ὀργίλως καὶ στρέφω πρὸς τὸν ταλαίπωρον ἀξιωματικὸν ἀνακράζει:

—Μὰ αὕτη εἶνε πεθαμένη!

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ἐν τῇ Ἀστυνομίᾳ.

Προσέρχεται γραφία θρηνοῦσα.

Ὁ κλητὴρ ἐρωτᾷ:

—Αἱ λοιπὸν, κυρά, γιατί κλαῖς;

—Μ' ἐκλεψαν

—Τί σοῦ κλεψαν;

—Μισὸ ἀρνί

—Ζωντανὸ ἢ σφαγμένο;

Ἀντεκδίκησις

—Λοιπὸν ὁ ἄνδρας σου ἦτο χήρος;

—Ναί! εἶμαι δευτέρη γυναῖκα του.

—Καὶ δὲν σοῦ φέρνει ποτὲ λόγο γιὰ τὴν πρώτη;

—Δὲν παίρνει τὰ μούτρά του! ἀρχίζω τότε καὶ τοῦ μιλῶ κ' ἐγὼ γιὰ τοὺς δύο πρώτους ἄνδρες μου